

Hibru Hibru n̄bi b̄ Kraiſ lau adö m̄deila gau kal̄p köp kal̄ k̄iñ r̄ka

God Ñ̄ n̄pe han̄p manö aij ñ̄a

¹ Nöd God n̄pe ap̄s bac hon Juda n̄bi b̄ gau kal̄p manö hagn̄g, b̄ manö hagep n̄pe gau adan ke ke gasi ñ̄ö, kale n̄ñöm hag ñ̄im̄dal. ² Pen ñ̄in hain m̄dpun i, Ñ̄ n̄pe ke yuö apöm han̄p manö hag ñ̄a. God hagö, Ñ̄ n̄pe ram m̄nöh nan gau magöñhalö hadame dagol gau gi la. God hagö, Ñ̄ n̄pe ram m̄nöh nan gau magöñhalö abad m̄deinab. * ³ Nap mailö kub halö yab̄t m̄döp rö u, Ñ̄ u rö nöp mailö kub halö yab̄t m̄döp. Nap b̄ aigege b̄ rö m̄döp u, Ñ̄ n̄pe u rö nöp unbö rö nöp m̄döp. Ñ̄ manö k̄tö yab̄t n̄pe hagö, ram m̄nöh nan gau magöñhalö m̄dep nöp m̄döp. Ñ̄ n̄pe apöm, han̄p n̄bi b̄ magöñhalö a göm umöm, n̄bi b̄ magöñhalö gau nan si nan naij gi pal gau magöñhalö ñ̄k gi ke gau yuöm, kauyan urak ap jak Nap k̄tö ke halö m̄döp u ñ̄imagö ȳjig böñ lau adö asiköm aip m̄dpil. *

Ejol gau yagol rö m̄dpal; God Ñ̄ me B̄ Kub yab̄t m̄döp

---

* **1:2:** Jon 1:3   * **1:3:** Ap 2:33-34; Kol 1:20; Hib 8:1

⁴ God nipe gö, Krajs nipe ejol gau rö wasö; nipe Bî Kub mîdöp. God Krajs nîp Ñî yad a ga u, hib nipe ejol hib rö wasö; hib nipe i adö laŋol au mîdöp. * ⁵ God Manö adîŋ ap God manö hagöm haga,

“Yad miñi nöp hagabin, ne Ñî yad mîdpan,
yad Nap ne mîdpin,” a ga.

Pen manö anîbu God nipe ejol ap hagaga. * ⁶ Pen Ñî nipe nöd u mînörŋ naböŋ i yunig ga ñîn u, God nipe ejol nipe kalîp haga,

“God ejol gau magöŋhalö hib nipe haglö adö araŋ,” a ga. *

⁷ Pen ejol gau manö hagöm God haga,

“God ejol nipe gau gö,
ñîn ap yîgön rö udöm aubal.

Wög gî ñeb bî nipe gau gö,

ñîn ap mab miŋaŋ rö udöm aubal,” a ga. *

⁸ Pen God nipe Ñî nipe nîp manö hagöm haga,

“Ne God. Ne Kiŋ pör nöp pör nöp mîdmön,
nîbi bî ne gau pör nöp abad mîdeinabön.

Nîbi bî ne abad mîdmön, gî aij gîmön,

kabö rö nöp gîmön, abad mîdeinabön. *

⁹ Nîbi bî gî aij gîlö,

ne ñîñî lîban,

pen nîbi bî nan sî nan naij gîlö,

ne mulu kal nîŋban.

Anîb u, yad, God ne, gînö,

ne nöp Bî Kub ke yabîŋ mîdpan;

bî nîŋeb ne gau mo ne gau mîdpal,” a ga.

---

* **1:4:** Plp 2:9   * **1:5:** Ap 13:33; 2Sa 7:14; 1Kr 17:13   * **1:6:**

Ro 8:29   * **1:7:** Sam 104:4   * **1:8:** Sam 45:6-7

10 God manö rımnap halö hagöm haga,
 “Bı Kub, ne ke hadame dagol gau nöp mıdmön,
 mınönj nabönj it i gı löm, kumi kabö au
 ñımagö ne gı lına. *

11-12 Nan anıb gau magö ap mıdöm, ur gınıg gab,
 pen ne mıdep nöp mıdeınabön.
 Nan anıb gau, waııj papıı lı lugö,
 ud asık ke au löm, gısön nıbö rol gıpal rö
 gınabön.

Pen ne Bı Kub, nöd mıdmıdan rö,
 uri anıb unbö rö nöp mıdpan;
 ke ap lagnabön; uri mıdpan rö
 hainö anıb unbö rö nöp nöp pör pör nöp
 mıdeınabön,” a ga.

13 God Manö adııj ap God manö hagöm haga,
 “Ne ñımagö yııjg böıj yad aui asık mıdö,
 nan nıhön nıhön nöp kauaı mauaı rö mıdöp
 gau magöıhalö,
 raıa mıgan ne gau lınabin,” a ga.

Pen manö anıbu God nıpe ejol ap hagaga. *

14 Anıb u, ejol gau nıhön rö mıdpal? God kalıj
 hagıyüö, nıp wög gı ñöl gı, nıbi bı Kraıs ud kamııj
 yüö kumi kabö adö laıj au God aıj pör nöp kamııj
 mıdeınaböl gau kalıj gı ñıbal. *

2

God hanıjı u da u nan kub yabıı

¹ Anıb u, manö hag ñılö nıııbun u, nııj ud pıdöıj
 gun, gası nııjöl gı nöp mıdaiun. Pen nııj ud aıj
 gagnabun u, gası pıral rımnap nıııun, manö pıral

* **1:10:** Sam 102:25-27   * **1:13:** Sam 110:1   * **1:14:** Sam
 34:7; 91:11

böŋ gau arun rö löp. ² Ejol gau nöp lo manö u damöm, Mosıs nıþ ñıla u pen manö anıbu manö niŋö nöp mıdö niŋöl gı, nıbi bı manö anıbu magö ap hagöp rö gagla gau abe, nıbi bı magö ap rıb rıkla gau abe, ilön pen udla. * ³ Anıb u, hon God Ñı nıpe manö aij dauöp u arö gınabun u, hon kamıŋ arun rö lagnab. Bı Kub nıpe ke manö anıbu dap auö, nıbi bı manö nıpe anıbu niŋla gau, hanıþ manö niŋö yabıł anıbu niŋmim a göm, hag ñı aij gıla. * ⁴ Pen gası kale u nöp niŋöm hagagla; God kalıþ aip mıdö niŋöl gı, nan niŋeb niŋagep rö rımnap göl gı, nan gagep rö rımnap göl gı, hanıþ hag ñıla. God gası nıpe ke niŋöm, Ana Uł nıpe u nıbi bı rımnap nan aij ñö ke yabıł geila u, u rö nöp niŋno. Anıb u me, Krais manö aij u niŋö yabıł hagaböl a gun niŋbun. *

Jısas hanıþ rau adog udöm hanıþ añ mam yad a göp

⁵ Pen God hanıþ ud nıpe aip kumi kabö ado laŋ au pör nöp mıdeinabun manö hagpin adö u, ejol gau bı kub adö laŋol rö, hon yagol rö mıdageinabun. ⁶ Manö adö anıbu, God Manö u kalı kılıñ rıköm hagla,

“God. Ne nıbi bı gau kalıþ gası niŋmön udpan.

Pen kale ne ke rö mıdagpal;
kale nıbi bı yıharıŋ rö u,

ne niñön gınıg kalıþ abad mıd aij gıpan? *

⁷ Ne gaina, magö ulep ap ejol gau bı kub rö mıdeila,

---

* **2:2:** Gal 3:19   * **2:3:** Hib 10:29; 12:25   * **2:4:** Mak 16:20;
1Ko 12:4,11   * **2:6:** Sam 8:4-6

nibi bî gau yagod au rö mîdeila u
 pen mîñi nibi bî gau kalîp gö, kale hib mîdö,
 8 nan magöñhalö gau abad mîdeinaböl,” a
 gîla.

God gö nibi bî nan magöñhalö gau abad
 mîdeinaböl a gîla u, hon niñbun nan magöñhalö
 nibi bî mo kale au mîdnab. Pen mîñi hon niñbun
 nan magöñhalö nibi bî mo kale au mîdagöp.

9 Pen Jisas ga u niñbun. God Jisas nîp yuö
 mîñöñ naböñ adö ît i apöm mîdeia ñîñ u, ejol
 gau nibi bî kub rö mîdeila; Jisas nîpe bî yîharîñ
 pro rö mîdeia. Pen God nîpe nibi bî mög niñöb
 rö, Jisas nibi bî magöñhalö gau ud kamîñ yunam
 a göm ilön kub udöm umö, God gö mîñi Bî Kub
 mailö halö mîdö niñöl gî, hib nîpe haglö adö arab.
 *

10 God nîpe nan gau magöñhalö gî löm abad
 mîdöp u, nibi bî iru nöp ud ram mîñöñ aij yabîł
 nîpe u ud lîñîg, Jisas yuö apöm ilön ke yabîł udö,
 God nîp ka aij ke yabîł nîpe ke u ña. Nîñön gîñîg:
 Jisas nîpe ke ga manö aij u niñ udöm, nibi bî iru
 nöp ka aij ke yabîł anîbu Jisas aip am mîdeinaböl.

11 Pen nibi bî nan si nan naij gac u îk gî yuab Bî
 anîbu abe, nibi bî uri gac halö mîdagpal gau abe,
 Nap kale añî. Anîb u, Jisas nibi bî anîb gau kalîp
 añ mam yad bî gau a göm hagö nable gagöp. *

12 Jisas nîpe God nîp haga,

“Añ mam bî yad gau kalîp aiud nöp u ud ñîñabin;
 nöp sabe gîñîg magum gun, kîmap hagöl gî,
 hib ne hagnö adö arnab,” a ga. *

* 2:9: Plp 2:8-9   * 2:11: Mad 25:40   * 2:12: Sam 22:22

13 Pen manö ap haga,
 “God nipe yip abad aij g+nab a gi gasi u niñem
 gasi halö mideinabin,” a ga.
 Pen manö ap haga,
 “God ñi pai yip ña gau aip midpin i,” a ga. *

Krais n+bi b+udnam a göm, b+ rö löm, aua

14 Ñi pai haga an+bu gau kale n+bi b+ u me, nipe
 b+ yabił ap löm apöm, Seden n+bi b+ t+ip gi udö
 umbal b+ u n+ip al pak l+n+ig uma. * 15 An+ig gö
 me, n+bi b+ umnabun a göm pör nöp gasi m+lö löm
 b+ nag+man rö mideila gau, kal+ip hub+ik yuö pör
 pör nöp kam+ñ m+daiöl rö löp. 16 Pen Krais an+ig
 ga u, ejol gau ud aij g+nam a göm gaga; Ebrahim
 ñi pai ud aij g+nam a göm an+ig ga. 17 Adö an+bu
 nöp, Krais apöm hon añ mam n+pe midpun rö
 b+ yabił löm, b+ God n+ip nan sabe gep aij yabił
 u midöm, n+bi b+ mid aij gagpal gau kal+ip mög
 niñöm ud aij göm, pör nöp God n+ip wög gi ñi
 aij göl gi midö, God n+pe n+bi b+ nan si nan naij
 g+pal gau gac an+bu niñöm arö g+nab. 18 Pen apöm
 m+nöñ naböñ adö ił i midöm, han+ip marö niñön
 niñön göp u, n+ip u rö nöp gö me, n+pe ke niñ aij
 göp rö, han+ip mög niñöm abad mid aij g+nab.

3

Jisas b+ kub; Mos+is b+ pro

1 Añ mam b+ yad. God kalöp u rö nöp manö aij
 n+pe hagö, hon God n+bi b+ n+pe ke midpun. Jisas
 n+pe b+ God manö aij dam ñeb b+ u. Jisas n+pe b+
 God n+ip nan sabe gep b+ kub yabił u. Jisas manö

* 2:13: Ais 8:17,18 * 2:14: 1Jn 3:8; Rep 12:10

aij n+ŋ udun, God Manö hagöp rö nöp g+ŋig gun u, n+pe pör nöp han+p g+ ñöb. An+bu u, kale pör nöp Jisas n+p nöp gas+ n+ŋöl g+ m+daimim. *

² Mos+ God manö haga u n+ŋöm God n+bi b+ n+pe udöm abad m+d aij g+m+döp. An+g unbö rö nöp Jisas God manö haga u n+ŋöm magöŋhalö g+ aij ga. God Jisas n+p wög an+bu hag la. ³ B+ ap ram g+ l+nab u, ram hib haglö adö aragnab; b+ ram g+ l+nab b+ an+bu nöp hib n+pe haglö adö arnab. Adö an+bu rö nöp, God Mos+ n+p ud aij göm gö, n+bi b+ Mos+ b+ kub a g+pal; pen Jisas hib kub yab+ m+döp rö, n+bi b+ hib n+pe haglö adö laŋol au araŋ. ⁴ Ram haneb ap ke waiö lagöp; b+ geia m+döp. Adö an+bu rö nöp, nan n+hön n+hön m+döp gau magöŋhalö God n+pe geia m+döp.

⁵ Mos+ God n+bi b+ n+pe aŋ au wög g+ ñ+ aij göl g+, God han+p hainö manö n+hön hagnab u, manö aij r+mnab hag ña. * ⁶ Pen Kraiss God Ñ+ n+pe y+j+g göl m+döp u me, han+p God i+ n+pe m+dpun gau, b+ ram nap n+bö rö m+döm abad m+d aij göp. Nan aij hainö udnabun u n+ŋ udun gas+ halö m+deinabun u, n+bi b+ n+pe nöp m+deinabun.

God manö aij u n+ŋ udöl g+ g+mim, arö gagmim

⁷ An+bu u, Ana U+ haga rö n+ŋun. N+pe haga, “Ñ+n i God manö apdi n+ŋeinabim u, manö n+pe u n+ŋ udmim. *

⁸⁻⁹ Nap+ nahai b+ hadame nöp, m+ ñ+n juöl m+hau ram m+nöŋ kabö nöp m+döp aŋ gau m+dlö,

---

* **3:1:** Hib 4:14; 7:26; Nab 12:7   * **3:5:** Nab 12:7   * **3:7:** Sam 95:7-11

kalip nan gagep rö gau göl gi, abad mid aij gainö
u pen

God nipe hanip nihön ginab a göm, manö yad
u niηagöm,

gası kale ke nöp niηöm gılö armıdöp.

Napıs nahai bı gıla rö u, kale God manö hag
juagmim. *

10 Anig gılö, yad napıs nahai bı gau niηnö mulu
lugö hagnö,

‘Kale pör nöp yıp jı niηöm, manö yad hain
gagpal,’ a ginö.

11 Anig gıla u, yad kalip niηnö mulu lugö,

‘Ram mınöη aij aramöm, yad aip midöm,

ake löm mid aij göl a ginö u, aragnaböl,’ a ginö.

Manö klö hagem böη nöp wasö ginö!’ a ga. *

12 Anıb u, añ mam bı. Nan si nan naij gimim,
God kamıη midöp u manö nipe u arö gimim, gası
kale ke niηmim rö löp u, niη aij gimim. **13** God
Manö adıη hagajın u, “Ñın i God manö apdi
niηeinabim u, manö nipe u niη udmim,” a göp.
Anıb u, uri hon “Ñın i” midpun u, pör pör ñın añı
añı nañın namam gau aip Kraıs manö aij u hag
amıl apıl göl gi, pen pen hag ñımim, gası halö
midmim. Wasö u, Seden kalöp nan si nan naij
gep manö pıral rımnap hagöm kalöp tıp gi ud arö
Kraıs manö aij u arö ginabim.

14 Nöd Kraıs manö aij nipe u niηun, manö nipe
niη ud pıdöη gun, nıp cıg aij gıno u rö, hainö
pör nöp klö gun anıb unbö rö nöp Kraıs manö aij
nipe u niη ud pıdöη gun, nıp cıg aij gun gası halö

* **3:8-9:** Eks 17:7; Nab 20:2-5   * **3:11:** Nab 14:21-23

m+deinabun u, Kraiss n+bi b+ n+pe m+idun n+ip aip
j+im ñöl wög g+ipun.

¹⁵ God Manö ad+ñ hagaj+in u hagöp,

“Ñ+in i God manö apdi n+ñeinabim u,
manö n+pe u n+ñ udmim.

Nap+is nahai b+ hadame nöp,

God n+pe han+ip n+ñhön g+inab a göm, manö yad
u n+ñagöm,

gasi kale ke nöp n+ñöm g+lö arm+idöp.

Nap+is nahai b+ g+la rö u, kale God manö hag
juagmim,” a ga. *

¹⁶ Mos+is n+pe Isrel n+bi b+ nöp udöm Ijip n+bö
daua n+bi b+ an+ib gau magör+halö God manö
n+ñöm j+ n+ñla. * ¹⁷ M+ ñ+in juöl m+ñhau Isrel n+bi b+
nöp nan si nan naj g+ m+dlö, God kal+ip mulu lugöl
g+ m+idö n+ñöl g+, ram m+ñöñ kabö nöp m+idöp añ
gau m+idöm iru nöp um hakla. * ¹⁸ Pen Isrel n+bi b+
nöp pör nöp God n+ip j+ n+ñöm, manö n+pe hagöp
rö gagla u me, God n+pe manö klö hagöm, “Yad
kalöp n+ñnö mulu lugö, ram m+ñöñ aij arammim,
yad aip m+idmim ake l+mim m+id aij g+mim a g+nö
u, aragnabim,” a göm, böñ nöp wasö ga. ¹⁹ An+ib
u n+ñbun, manö n+pe n+ñ udagla u me, am ram
m+ñöñ aij ake löm m+id aij g+blap au aröl rö laga.

4

¹ “Kale ram m+ñöñ aij arammim, yad aip
m+idmim ake l+mim m+id aij g+inabim,” a ga manö
u Isrel nap+is nahai b+ n+ñ udagla. Pen uri God
han+ip nöp manö n+ñö an+bu hagöp. An+ib u, kale

* **3:15:** Hib 3:7-8 * **3:16:** Nab 14:1-35 * **3:17:** 1Ko 10:10

magöŋhalö niŋ aij gi+mim, hon magöŋhalö ram m+nöŋ aij aramun, God aip mi+dun ake lun mi+d aij gun, a gi gasi niŋmim. Niŋ aij gi+pe, God kalöp ni+bi bi añi ap, nan aij nöp ñ+nabin a gi+nö u udagnabön, a gagi+m. ² God gö Kraiss manö aij u Isrel ni+bi bi kalip hag ñilö niŋla rö, hanip u rö nöp Kraiss manö aij u hag ñilö niŋno. Pen Isrel ni+bi bi Kraiss manö aij u niŋöm, niŋö hagöp a göm, niŋ udagla. Anib u, Kraiss manö aij u kalip gi ñaga. ³ Pen hon ni+bi bi Kraiss manö aij u niŋun, niŋö hagöp a gun niŋ udpun gau, “Kale ram m+nöŋ aij arammim, yad aip mi+dmim ake limim mi+d aij gi+nabim,” a ga u, manö niŋö anibu haga rö gi+nabun. God haga,

“Anig gila u, yad kalip niŋnö mulu lugö,

‘Ram m+nöŋ aij aramöm, yad aip mi+döm,

ake löm mi+d aij göl a gi+nö u, aragnaböl,’ a gi+nö.

Manö klö hagem böŋ nöp wasö gi+nö!” a ga.

God anig haga u pen ni+pe hadame dagol gau ram m+nöŋ i gi laga ñin u, nan magöŋhalö gi+nab gau magöŋhalö hadö gasi niŋöm gi+nabin a ga. *

⁴ God Manö u adin ap amgö li niŋmön, ñin mudun u manö ri+mnab niŋnabön. Manö anibu kal+ klian riköm hagla, “God ñin unbö kagoŋ jin ram m+nöŋ nan gau magöŋhalö gi li haköm, ñin mudun jin u ake linam a göm, yi+harin mi+deia,” a gila. *

⁵ Pen God Manö adin mi+dö nöp hagajin anibu, God haga, “Ram m+nöŋ aij aramöm, yad aip

---

* **4:3:** Sam 95:11; Hib 3:11   * **4:4:** Jen 2:2

m+döm, ake löm m+d aij göl a g+nö u, aragnaböl,” a ga. *

⁶ God gö Kraiss manö aij u Isrel n+bi b+ kal+p hag ñ+la pen n+ñöm, n+ñö hagöp a göm, n+ñ udagla. An+ib u me, ram m+nöñ aij aramöm, God aip m+döm ake löm m+d aij g+blap u, aragla. Pen n+bi b+ ke n+bö r+mnap arnaböl. ⁷ An+ib u, n+bi b+ manö n+pe n+ñöm arö g+la gau umlö, m+ iru nöp inö, bac i+ñ Depid God Manö kal+ k+ñ r+köm, manö magö uri nöp hagaj+ñ u hagöm haga,

“Ñ+ñ i God manö apdi n+ñeinabim u, manö n+pe u n+ñ udmim.

God manö n+pe n+ñmim

iru göp a g+mim j+ n+ñagmim,” a ga.

Pen God kauyañ u, “Ñ+ñ i” a ga u me, hon n+ñbun, ñ+ñ n+pe n+bi b+ udnab ñ+ñ u auagöp; m+dep nöp m+döp. *

⁸ Pen kale hagnabim, “God hadame nöp, ‘Ram m+nöñ aij arammim, yad aip m+dmim ake l+mim m+d aij g+ñabim,’ a ga u, b+ kub Josua ap+is bac b+ kal+p dam ram m+nöñ Kenan arö, m+d aij g+la adö u haga,” a g+ñabim. Pen ñ+ñ an+bu nöp hagaga; kale amöm ram m+nöñ Kenan m+dlö n+ñöl g+, manö an+bu kauyañ haga. * ⁹ An+ib u, God n+pe ñ+ñ mudun u ake löm m+d aij ga rö, n+bi b+ n+pe u rö nöp ake löm m+d aij g+ñaböl. ¹⁰ God ñ+ñ kagoñ j+ñ wög göm, ñ+ñ mudun j+ñ u ake löm y+har+ñ m+deia rö, n+bi b+ an an God ram m+nöñ aij au arnaböl gau, kale an+ib unbö rö nöp wög geila u arö göm, ake löm, y+har+ñ am n+pe aip m+d

* **4:5:** Sam 95:11   * **4:7:** Sam 95:7-8   * **4:8:** Dud 31:7; Jos 22:4

aij gɪnaböl. * 11 Anɪb u, ram mɪnönj aij anɪbu aramun, God aip mɪdun ake lun mɪd aij gɪnabun a ga manö u, klö gun, nɪŋ ud pɪdönj gun, God Manö hagöp rö nöp göl gɪ mɪdaiun. Anɪg unbö rö gɪnabun u, Isrel nɪbi bɪ nöd God manö haga u nɪŋ udagöm ram mɪnönj aij aragöm, ap lug pakla rö u, hon nɪbi bɪ añɪ ap unbö gagnab.

12 Nɪhön gɪnɪg: God Manö u kamɪŋ nöp mɪdöp. God Manö u, nan nɪhön gɪnɪg gɪnab. Ru mɪlö kɪd gau magöŋhəlö kaɭu göp; God Manö u kɪd yabɪɭ. Anɪ hanɪp yaŋ amöm, gasɪ rɪmɪd mɪdmagö ke löm ana ke löm gɪnab; anɪ hanɪp yaŋ amöm, le goɭ ke löm le cɪl ke löm gɪnab; anɪ hanɪp yaŋ amöm, gasɪ aij nɪŋbun aka gasɪ naij nɪŋbun u, ud höŋ lö nɪŋ aij gɪnabun. * 13 Nɪhön nɪhön gɪnabun gau, God nɪŋ mɪdö nɪŋöl gɪ gɪnabun; agamɪj pi göl gun rö lagöp. Pen nɪpe nöp hanɪp manö kub göm, nɪhön nɪhön gɪpun manö u hag nɪŋö nɪŋöl gɪ nɪp hag ñɪnabun.

Jisas God nɪp nan sabe gep Bɪ Kub yabɪɭ mɪdöp

14 Anɪb u, God Nɪp Nan Sabe Gep Bɪ Kub Yabɪɭ hon u, God Ñɪ nɪpe Jisas u, amöm Nap aip mɪdöp rö, Kraiss manö aij nɪŋ udpun u, nɪŋ ud pɪdönj göl gɪ mɪdaiun. * 15 God Nɪp Nan Sabe Gep Bɪ Kub Yabɪɭ hon u apöm mɪnönj ɪɪ i mɪdmɪdöp rö, nan si nan naij hanɪp tɪp gɪ ud arnɪm rö löp gau abe, marö hanɪp nɪhön nɪhön göp gau abe, nɪp u rö nöp ga u pen nɪpe gɪ naij gaga. Anɪb u, marö nɪhön nɪhön hanɪp gɪnab u, God Nɪp Nan Sabe Gep Bɪ Kub Yabɪɭ hon u nɪŋ aij göp rö, hanɪp mög

* 4:10: Hib 4:4 * 4:12: Ep 6:17; Rep 1:16; 19:13-15 * 4:14: Hib 3:1; 10:23

yabił niŋöm, ¹⁶ bi aŋ nibö hon aij yabił u miđöp. Anib u, hon gac halö miđpun u, God aninin göp Bi u niþ piñiŋ gun, arö gagun. God hanip mög niŋöm, Ni niþe niþ yuö apöm uma rö, God sea Kiŋ asik miđöp söl au areinabun u, niþe hanip mög niŋöm ud aij göm abad miđ aij gö agamij miđ aij giñabun. *

5

¹ Bi God niþ nan sabe gep bi kub gau magöŋhalö, bi yiħariŋ niþi bi aŋ gau nibö u pen God kalip hag lö, bi aŋ nibö miđöm wög niþe u giþal. Niþi bi nan si nan naij giþal u niŋöm, kaj meme aka kaj sipsip dap bi God niþ nan sabe gep bi kub ñilö, kale pen biđ adö u pak lauöm, God niþ sabe gi ñibal. Wög kale ap pen, niþi bi God niþ gasi niŋlö aij gö, nan riñnap dap bi God niþ nan sabe gep bi kub ñilö kale nan anib gau God niþ sabe gi ñibal. ²⁻³ Pen bi God niþ nan sabe gep bi kub anib gau, bi yabił gau me, kale ke u rö nöþ nan si nan naij giþal. Anib u, niþi bi riñnap gau nan si nan naij kale giþal u abe, kale ke nan si nan naij giþal u abe gasi niŋöm God niþ nan sabe gi ñibal. Anib u, niþi bi niŋ aij gagpal gau ap lug pakniġ rö geinaböl u, God niþ nan sabe gep bi kub u kalip mög niŋöm, manö hain hagpal. * ⁴ Kale ke, bi kub miđno a göm, wög anibu udagpal; God Eron niþ hag lö wög anibu giñmiđöp rö, kalip aniġ unbö rö nöþ hag lö giþal. *

* **4:16:** Hib 10:19   * **5:2-3:** Lep 9:7; 16:6   * **5:4:** Eks 28:1

⁵ Adö anıbu nöp, Kraıs nıpe ke, yad bı God nıp nan sabe gep bı kub yabıtı mıdeınam a göm hagaga; God nöp nıp haga,

“Ne Ńı yad;

mıñı yad Nap ne,” a ga.

⁶ Pen God Manö u adıñ ap amgö lı nıñun, God manö ap halö haga u nıñbun. Ńı nıpe nıp haga,

“Melkisedek nıpe yıp nan sabe gep bı mıdmıdöp rö u,

ne yıp nan sabe gep bı pör pör nöp mıdeınabön,” a ga. *

⁷ Pen Jısas mıñöñ naböñ adö ıl i mıdöm, nıp alnıg geıla, Nap nıp mıñöñ göl gı, meg mıgan dap ranöm sabe göl gı mıdeıa. Nap nıp hag nıñöm haga, “Yıp abad mıdaimön. Pen anıg anıg gımön hagagabın; ne ke nıñban rö yıp gımön,” a ga. Jısas anıg hagö, God manö nıpe nıñöm, hag nıñı rö nöp ga. *

⁸ Jısas nıpe God Ńı nıpe yabıtı u pen nıpe mıñör udöm uñham mıdmıdöp u, yad aıge gö Nap manö hagnab rö gınabın a gı gası nıñöm, anıg unbö rö nöp geıa. ⁹ Pen Nap manö nıñön haga, magöñhalö ga u me, nıpe nıbı bı manö nıpe nıñ udöm hain gıpal gau ud asık yuö, kale ram mıñöñ aıj kumi kabö adö lañ au aramöm pör pör nöp kamıñ nöp mıd aıj gınaböl. ¹⁰ Pen adö anıbu nöp, God Jısas nıp haga, “Melkisedek nıpe yıp nan sabe gep bı mıdmıdöp rö u, ne yıp nan sabe gep bı kub yabıtı mıdeınabön,” a ga.

---

* **5:6:** Sam 110:4; Hib 6:20; 7:1   * **5:7:** Mad 26:36-46; Plp 2:6-8

God manö yuö yabıt u nıñ aij gımim, nıñ ud pıdöñ gımim

¹¹ Manö kalı kılıñ rıkabin anıb i rö iru mıdöp u pen yıñıd nıñagpim u rö, uıham hagnö nıñnabim.

¹² Kalöp God Manö pör hag ñıbun u nıñ aij gımim nıbi bı rımnap kalıp hag ñıbep u pen yıñıd nıñagpim rö, manö nöd nıñeb gau kalöp kauyañ hag ñun rö löp. Mıñi nan ktö ñıñbep rö u pen ci ñıñ nöp mıdpim. * ¹³ Ñı painañ ci ñıñ nöp mıdpal gau, nagı adö u aij, nagı adö u naij a göm nıñagpal. ¹⁴ Pen nıbi bı gası halö gau gı damöm, adö u gep, adö u gagep a göm nıñ aij gıpal. Kale nan magö yabıt ñıñbal.

6

God manö yuö u nıñ udun

¹ Kraıs manö aij kalöp pör hag ñıbal gau, kauyañ hagem kauyañ hagem hagagnabin. Ram gıñıg, padö bıñıñ göm kauyañ ud juöm, kauyañ u bıñıñ göm, kauyañ u bıñıñ göm gagpal. Anıb u, hon ke nöp kılıñ aij gun me, God nıbi bı nıpe mıdeınabun a gun gası nıñmıdun u böñ nöp arö gun, God Ñı nıpe nıp yuö hanıp a göm uma manö aij u böñ nöp nıñ udun. Padö u ud juöl, rol göl, ud juöl, rol göl, unbö gagun. ² Ñıg pakpal manö u; God kalıp ud aij gıñım a göm ñımagö nabıc adö lıbal manö u; nıbi bı umöm urakpal manö u; God nıbi bı magöñhalö manö kub hagöm kalıp nıme lö rımnap ilön pör udnaböl manö u; manö anıbu kauyañ hagagnabin. Kraıs manö aij nöd nıñbe anıb gau, gası nıñ nöp mıdöl gı, Kraıs manö aij

* 5:12: 1Ko 3:1-3

r+imnap halö n+ñnabim u aij. ³ An+ib u, God han+ip abad m+idö n+ñöl g+ı, Kraıs manö aij r+imnap halö hag ñ+ino n+ñnabim.

⁴ N+ıbi b+ı Kraıs manö aij n+ıpe n+ıñ udöm, hainö arö g+ınaböl gau, kale kauyañ nan si nan naj g+ıpal u mög n+ıñöm, Kraıs manö aij n+ıpe u n+ıñ udagnaböl. Kale God mailö aij n+ıpe u hadö n+ıñla; God nan aij kumi kabö adö lañ n+ıbö ñöb u hadö n+ıñla; Ana U+ı n+ıpe kal+ıp añ dañ hadö aua. ⁵ God Manö aij u dö yab+ıñ göp u hadö n+ıñla; God n+ıpe n+ıbi b+ı ram m+ınöñ i+ı abad m+ıdn+ıg gab u, klö n+ıpe u hadö n+ıñla. ⁶ Nan an+ıb gau magöñhalö hadö n+ıñla u pen Kraıs manö aij u arö g+ıla. An+ıb u, kale kauyañ nan si nan naj g+ıpal u mög n+ıñöm, Kraıs manö aij n+ıpe u n+ıñ udagnaböl. N+ıhön g+ın+ıg: God Ñ+ı n+ıpe u kauyañ mab kros ba lañ al pak l+ılö n+ıbi b+ı gau n+ıp hag junaböl. *

⁷ M+ınöñ au y+ıñ y+ımlö, möñ paköl g+ı paköl g+ı, y+ıñ ran aij göm nan magö p+ıl aij gö, n+ıbi b+ı ñ+ı pai wög an+ıbu ñ+ıñ+ıg gaböl gau ñ+ıñöl. An+ıg gö God m+ınöñ an+ıbu ñ+ıñ+ı löm nan aij ñ+ınab. ⁸ Pen m+ınöñ au y+ıñ y+ımlö, möñ paköl g+ı paköl g+ı, k+ıp+ı kal+ı kal+ı halö gau nöp ranö, nan magö p+ılag nab u, m+ınöñ an+ıbu m+ınöñ naj yab+ıñ. God m+ınöñ an+ıbu manö klö hagö mab ke yañ inn+ım rö löp. *

⁹ Pen b+ı n+ıñeb aij yad gau. Manö kub rö hagabun u pen kale ke Kraıs manö aij u arö g+ıpim a gun hagagabun; n+ıñ aij g+ımim a gun hagabun. N+ıhön g+ın+ıg: Kraıs n+ıbi b+ı n+ıpe m+ıdmim, n+ıbi b+ı n+ıpe gau g+ıpal rö g+ıpim u n+ıñbun. ¹⁰ God

* **6:6:** Mad 12:31; Hib 10:26-27; 1Jn 5:16   * **6:8:** Jen 3:17-18

halöwawö gagnab; hagöp rö nöp g+nab. Kale nöd God n+p wög g+mim, m+dmagö limim, n+bi b+ n+pe kal+p ud aij g+mim g+ ñ+be u abe, m+ñi u rö nöp ud aij g+mim g+ ñ+bim u abe, n+pe hauł gagnab. * ¹¹ Pen han+p aij g+nab u, kale magöñhalö adö an+bu nöp pör nöp göl g+ m+đ dammim m+đ dammim, amun God aip pör nöp m+đ aij gun a g+mim gas+ n+ñbim rö, g+nab.

¹² Kalöp iru maru g+n+m rö löp u, n+ñ aij g+mim. Kraiss manö aij n+pe u n+ñ ud p+đöñ göm, marö auö klö göm gas+ halö m+đpal n+bi b+ gau, God nan aij ñ+nabin a ga u udnaböl. Kale an+b unbö rö nöp göl g+ m+đpe, kalöp nan aij an+bu ñ+nab.

¹³ God bac itañ Ebrahim n+p manö n+ñö u hagn+g, b+ kub God rö ap halö m+đageia n+ñöm, n+bi b+ r+mnap hib kale hagaga; hib n+pe ke hagöm haga, ¹⁴ “Yad m+đpin rö, nöp manö n+ñö yab+ł hagabin, nöp abad m+đnö n+ñöl g+, n+bi b+ ne iru yab+ł m+đeinaböl,” a ga. * ¹⁵ Ebrahim manö n+pe an+bu n+ñöm, agam+ñ abad m+đö m+đö, God nan aij haga u uda.

¹⁶ Hon n+bi b+, manö klö n+ñö yab+ł hagn+g, b+ kub ap hib n+pe hagn, n+ñö yab+ł hagabun a g+pun. An+g g+no, n+bi b+ gau n+ñöm, u rö nöp u n+ñö yab+ł hagaböl a gal. ¹⁷ An+bu rö, God hib n+pe ke hagöm, “Yad m+đpin rö, nöp manö n+ñö yab+ł hagabin,” a ga u, n+bi b+ gau ñ+ pai yag daunaböl gau, yad gas+ hain n+ñem adö ke gagnabin u, n+ñ aij göl a göm, manö an+bu rö haga. ¹⁸ An+b u, hon n+bi b+ nan si nan naij gun, p+ñ+g God n+p lau adö aubun gau, n+ñö nöp

* **6:10:** Hib 10:32-34 * **6:14:** Jen 22:16-17

nan aij kalip ñinabin a ga u udnig gabun a gun, gasi halö midaiun. God hib nipe ke hagöm, yad midpin rö, a ga; nöp manö niñö yabił hagabin, a ga. Manö miñöp haga u, God manö piral hagnim rö lagöp. Ke gagnab. * 19 God Ram Magö Raul Miğan Uł Ke Yabił u wañij bad yuö yuö gö, niñ amgö niñagpun u pen manö niñö yabił u hagö, gasi añi anibu nöp niñun, gasi halö niñ abad midpun. Manö niñö yabił anibu, God ram magö raul miğan nipe u aröp u me, kabö klö rö midöp; an anja gagnab. * 20 Melkisedek nipe bi God niñ nan sabe gep bi midmidöp rö u, Jisas nipe God Niñ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabił hon u löm, God Ram Magö Raul Miğan Uł Ke Yabił u nöd amöm, hanip a göm Nap niñ sabe göl gi midöp. Nipe God Niñ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabił pör pör nöp mideinab.

7

Kiñ ap bi God niñ nan sabe gep bi midmidöp

¹ Melkisedek anibu nipe Kiñ midöm, niñi bi ram miñöñ Salem abad midöl gi, bi God klö halö yabił u niñ nan sabe gep bi u u rö nöp midmidöp. Pen Kiñ riñnap apöm, bac iñan Ebrahim niñ gi naij geila, kalip yu gi yuöm, nan aij aij kale gau dap auö niñöl gi, Melkisedek apöm niñ adan an au niñöm, God niñ sabe göm, Ebrahim niñ abad midaimön a ga. * ² Melkisedek anig ga niñöm Ebrahim nan pił gi daua gau, magöñhalö niñe li Melkisedek niñ magö añi ap ñöm, nipe ke magö

* 6:18: Nab 23:19 * 6:19: Lep 16:2-3 * 7:1: Jen 14:17-20

unbö aj̄p laŋ uda. Pen Melkisedek hib n̄pe u iŋ m̄h̄öp m̄döp. Hib n̄pe Melkisedek u ud ado göm, “Kiŋ Aij Yabiŋ Nöp Göp” a ḡpal. Pen n̄pe ram m̄n̄oŋ Salem Kiŋ m̄dm̄döp u, hib an̄bu ud ado göm, “Kiŋ Agamij M̄dep Magö Ñöb” a ḡpal.

³ Melkisedek n̄pe b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i u pen n̄me iŋ u an̄g göl m̄döp, nap n̄hi iŋ u an̄g göl m̄döp a göm haglö n̄ŋagpun. Pen n̄p kal̄i k̄iñ r̄ikla ñ̄n u, n̄me yag daua ñ̄n u a göm haglö n̄ŋagpun; uma ñ̄n u a göm u rö nöp haglö n̄ŋagpun. N̄pe pör nöp b̄i God n̄p nan sabe gep b̄i m̄döp rö, n̄pe God Ñ̄i n̄pe rö m̄döp.

⁴ God bac iŋaŋ Ebrahim n̄p n̄ŋö aij gö, b̄i kub m̄deinabön a ga u n̄ŋbun n̄pe b̄i kub m̄deia. Pen Ebrahim Melkisedek n̄p b̄i kub yabiŋ m̄deia u n̄ŋöm, nan p̄iŋ ḡi daueia gau, n̄me l̄i n̄p magö añ̄i ap ñ̄öm, n̄pe ke magö unbö aj̄p laŋ uda.

⁵ U nöd yabiŋ an̄g ga. Hainö Moŋis n̄p yag daueila kub göm, God Manö u ad̄iŋ ap kal̄i k̄iñ r̄iköm haga, “Ebrahim r̄ikö r̄ik damöm, n̄bi b̄i Lipai iŋ m̄dpal gau God n̄p nan sabe gep wög ḡi m̄dlö n̄ŋöl ḡi, kale Isrel n̄bi b̄i gau magöŋhalö, mani nan n̄h̄ön n̄h̄ön udnabim gau, kal̄ip n̄me l̄i magö añ̄i añ̄i dap ñ̄imim, kale ke unbö aj̄p laŋ u udmim,” a ga. An̄b u, hon Moŋis lo adö u n̄ŋun n̄ŋbun, kale magöŋhalö Ebrahim iŋ n̄pe m̄dm̄dal u, pen namam Lipai iŋ m̄dm̄dal gau kal̄ip pör magö añ̄i ap n̄me l̄i ñ̄im̄dal. *

⁶ Pen God bac Ebrahim n̄p haga, “N̄bi b̄i ne gau ud aij ḡnabin,” a ga. God manö haga ñ̄n u, Ebrahim n̄pe b̄i r̄m̄nap kal̄ip nan ñ̄agm̄döp;

---

* 7:5: Nab 18:21

pen Melkisedek apöm Ebrahim nıp nıñöm, God nıp sabe göm, Ebrahim nıp abad mıdaimön a gö, Ebrahim nan daua gau magö añı ap nıme lı Melkisedek nıp ña. Pen Melkisedek Lipai iı bı ap mıdagmıdöp. ⁷ Hon nıñbun, bı ap apöm bı ap God nıp sabe göm, bı anıbi nıp abad mıdaimön a geinab u, bı God nıp sabe gınab u bı kub, bı ap bı pro. Anıb u, hon nıñbun Melkisedek bı kub, bac Ebrahim bı pro. ⁸ Bı Lipai iı Isrel nıbi bı magö añı nıme lı ñımıdal u udöm, mıd damöm mılep löm umla. Pen Melkisedek nıpe Ebrahim magö añı ap nıme lı ña uda u, God Manö u kalı kliñ rıköm, Melkisedek umöm wög nıpe arö ga a göm, hagagla.

⁹⁻¹⁰ Ebrahim Melkisedek nıp nan nıme lı ña anıbu, ñı pai rık dauaga ñın u ña. Hainö me, Aisak nıp rıkö, Aisak pen Jekop nıp rıkö, Jekop Lipai nıp rıkö, rık amıl apıl gılö, Lipai bı anıb gau God nıp nan sabe gep bı wög gılö nıñöl gı, Isrel nıbi bı gau mani nan kale gau kalıp nıme lı ñımıdal. Pen Ebrahim Melkisedek nıp nan nıme lı ña u, kalıp rık dauagla magö u ña u me, Ebrahim abe, bac nıpe Lipai iı abe, Melkisedek nıp nıme lı ñeb rö nöp mıdeila u nıñbun.

Bı God nıp nan sabe gep gısön nıbö u, bı nöd nıbö gau ka kalıp u uda

¹¹ Mosıs God Manö kalı kliñ rıköm, anıg anıg gımim a ga nıñöm, Juda nıbi bı kaj meme kaj sipsip nan gau damöm, Lipai iı God nıp nan sabe gep bı gau kalıp ñılö, kale pak lauöm God nıp sabe gı ñımıdal. Kale anıg göl God nıbi bı nıpe mıdaıblap, God Bı hain nıbö Melkisedek rö ke ap

yuagbö; Lipai bi gau, God nöp nan sabe gi ñöl gi nöp midaiblad. Pen God Bi hain nibö Melkisedek rö ap yua. ¹² Bi God nöp nan sabe gep hain nibö anibu apöm, bi God nöp nan sabe gep nöd nibö gau ka kalip udeinab u, lo hain nibö u rö nöp apöm, lo nöd nibö u ka u udnim.

¹³ Pen God Manö adiñ hagajin i, bi God nöp nan sabe gep hain nibö u, Bi Kub hon u nöp. Lipai nibi bi it u rik damöm nöp rik dauagla; Bi Kub hon it nipe u bi añi ap God nöp nan sabe gep wög u gaga.

¹⁴ Juda nibi bi it u nöp rik damöm Bi Kub hon nöp rik daula. Pen Mosi's bi Juda it rimnap God nöp nan sabe gep wög göl a göm manö rimnap hagaga.

* ¹⁵ Pen Bi God nöp nan sabe gep hain nibö anibu, Melkisedek bi God nöp nan sabe gep midmidöp rö midöp u me, nan hagabin anibi waiö yabit midöp. ¹⁶ Bi Kub hon u, bi it nihön midöp lo ap hagö, God nöp nan sabe gep bi ap midagöp. Pen nipe bi klö ke halö midöp, nan ap nöp al pak linim rö lagöp u me, God nöp nan sabe gep bi ap midöp. ¹⁷ Nihön ginig: God Manö adiñ ap kali klin riköm, God manö rimnap Krais nöp haga u kali klin riköm hagla,

“Bi yip sabe gep Melkisedek rö pör nöp mideinabön,” a ga.

¹⁸ Lo God Mosi's nöp hagö Mosi's nibi bi kalip hag ña lo anibu, nihön ginig geia u ginim rö laga; manö yiharin rö la u me, God nipe ud ke gau la.

¹⁹ Lo God Mosi's nöp hagö Mosi's nibi bi kalip hag ña lo u, nan naj gau ap ud gö aij rö laga. Pen God nipe nan aij hanip ñöb; nan nöd nibö u wasö.

* **7:14:** Ais 11:1; Mad 2:6; Rep 5:5

Aniþ u, gasi halö m+dpun. Nan aij hain niþö u niþ udun, God m+ðöp au söl aunabun. *

²⁰ Bi God niþ nan sabe gep nöð niþö gau wög kale nöð udla ñin u, God manö klö rimnap hagaga. Pen Bi Kub hon God niþ nan sabe gep bi la ñin u, God manö klö ke hagöm haga. ²¹ Bi Kub hon God niþ nan sabe gep bi linig, God manö klö ke hagöm haga,

“Yad Bi Kub, yad manö niþö yabiþ hagabin;

hainö manö ap ke hagagnabin.

Ne pör nöþ yip nan sabe gep bi m+deinabön,” a ga. *

²² God manö klö hagöm manö niþö yabiþ haga u me, hon niþbun Jisas uma u me, God manö hain niþö aij yabiþ u ud ke gau lagnab. *

²³ Bi God niþ nan sabe gep nöð niþö gau, iru nöþ rö wög aniþbu udla. Ap umö, bi God niþ nan sabe gep hain niþö ap haglö, wög aniþbu gi m+dm+ðöp; u umö hain niþö u m+dm+ðöp; u umö hain niþö u m+dm+ðöp. Aniþbu me, ap pör m+dagm+dal. ²⁴ Pen Jisas aniþbu rö gagöp; niþe pör kam+þ m+ðöp u rö, wög aniþbu arö gagöp. God niþ nan sabe gep bi pör nöþ m+deinab. ²⁵ Jisas pör nöþ kam+þ m+deia, uri kam+þ m+ðöp, hainö pör nöþ kam+þ m+deinab u me, niþi bi God niþi bi niþe m+dnig, Jisas kalip a göm uma manö aij u niþ udeinaböl u, niþe pör nöþ kalip ud asik yunim rö löp. *

²⁶ Jisas niþe bi ut yabiþ; niþe nan si nan najj pro pro rimnap gagöp; niþe asiþ m+dagöp. Jisas

* 7:19: Hib 9:9   * 7:21: Hib 5:6   * 7:22: Hib 8:6; 12:24

* 7:25: Ro 8:34

ram m̄n̄n̄j̄ īt̄ ī n̄b̄i b̄i nan si nan najj ḡipal gau aip m̄ideia u pen God n̄ip ud ke dam ram m̄n̄n̄j̄ aij kumi kabō adō lagod au la. God N̄ip Nan Sabe Gep B̄i Kub Yab̄īt̄ hon me u. Han̄ip ḡi ñ̄i aij ḡin̄im rō lōp. ²⁷ B̄i God n̄ip nan sabe gep b̄i kub yab̄īt̄ ȳihar̄īj̄ gau, ñ̄in̄ añ̄ī añ̄ī p̄ör n̄öp nan si nan najj kale ke ḡipal rō, nan pak God n̄ip sabe ḡi ñ̄öm, hainō n̄b̄i b̄i ke n̄b̄ö gau nan si nan najj ḡipal rō, nan pak sabe ḡi ñ̄ibal. Pen Jisas han̄ip n̄b̄i b̄i gau magō̄j̄halō, nan si nan najj ḡipun u n̄īj̄öm, mañ̄ añ̄ī yab̄īt̄ mab ba laj n̄ip ke sabe ḡi ñ̄a. Me aij! *

²⁸ Lo God Mos̄is n̄ip hagō Mos̄is n̄b̄i b̄i kal̄ip hag ñ̄a lo u hagöp rō göm, b̄i nan si nan najj ḡipal gau kal̄ip hag l̄ilō, kale b̄i God n̄ip nan sabe gep b̄i kub yab̄īt̄ m̄idpal. Pen hainō u, God manō ke kl̄ö hagöm manō n̄īj̄ö yab̄īt̄ haga u, God Ñ̄i n̄ipe ke hag la. God nan n̄ih̄ön n̄ih̄ön Ñ̄i n̄ipe ḡin̄ig gab a göm gas̄i n̄īja u, Ñ̄i n̄ipe nan magō̄j̄halō ḡin̄im rō lōp.

8

Jisas n̄ipe God N̄ip Nan Sabe Gep B̄i Kub Yab̄īt̄ hon

¹ Pen manō hagabun īt̄ u an̄ig göl m̄idöp: God N̄ip Nan Sabe Gep B̄i Kub Yab̄īt̄ hon u amöm God kumi kabō adō laj au mailō halō m̄idöp u ñ̄imagō ȳij̄ig b̄öj̄ lau adō as̄ik m̄idöp. ² God N̄ip Nan Sabe Gep B̄i Kub Yab̄īt̄ hon an̄ibu, n̄ipe God sabe gep ram au wög göp. God sabe gep ram au wög göp u,

---

* **7:27:** Hib 5:3

nibi bi gi lagla; God sabe gep ram niŋö u, God Bi Kub nipe ke gi la.

³ Bi God niþ nan sabe gep bi kub yabiþ minöŋ adö iþ i gau magöŋhalö, nibi bi nan si nan naij giþal gau kaj meme aka kaj sipsip nan gau dap nan sabe gep bi kub yabiþ ñilö, kale pen rimnap pak God niþ aij a göm sabe gi ñimidal; rimnap pen pak nan si nan naij göm gac halö midpal u God niþmön arö ginim, a göm, bid adö u pak lauöm God niþ sabe gi ñimidal. Anib unbö rö nöþ, God Niþ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabiþ hon nan rimnap God niþ ñinig ga. ⁴ Jisas ram minöŋ kumi kabö adö laŋ midöp u me, nipe God Niþ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabiþ midöp. Pen nipe ram minöŋ iþ i midböp, God niþ nan sabe gep bi ap midagaiböp. Niþhön ginig: God haga rö, bi Lipai iþ yag daubal gau nöþ, God niþ nan sabe gep wög göl gi, Mosiþ lo manö kaliþ kliñ rika rö niþöm, nan pak God niþ sabe gi ñibal. ⁵ Pen minöŋ naböŋ adö iþ i God niþ nan sabe gep wög giþal u, ana ral niþöm giþal rö nöþ giþal; nan yabiþ u ram minöŋ kumi kabö adö laŋ au midöp. Adö anibu nöþ, Mosiþ God sabe gep sel ram u ginig ga u, God niþ haga, “Nö ilö gau midmön, yad nöþ yamnö niþna rö nöþ magöŋhalö anib unbö rö nöþ gimön,” a ga. *

⁶ God Niþ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabiþ hon Jisas, bi God niþ nan sabe gep bi kub yabiþ nöð niþbö gau gimidal rö gagab; nipe wög kub yabiþ gab. God Niþ Nan Sabe Gep Bi Kub Yabiþ hon Jisas gö God nibi bi nipe udnab manö u, Mosiþ kaliþ kliñ rika manö u rö midagöp. God nibi bi nipe udnab

* 8:5: Kol 2:17; Hib 9:23; Eks 25:40

manö u hagnig, nipe manö klö hagöm haga, “Yad kalöp manö n+ñö hagabin, n+bi b+ yad kalöp nan aij yab+ñ n+abin,” a ga. *

⁷ Pen God manö nöd hag la u aij gaiböp, manö g+sön n+bö u dauagböp. ⁸ N+bi b+ gau m+id aij gagla rö, God kalöp hag g+in+g, b+ manö hagep n+pe ap gasi ñö, God Manö kal+ k+in r+köm haga,
“Yad B+ Kub kalöp hagabin,

hainö yad Isrel n+bi b+ gau abe
Juda n+bi b+ gau abe

kalöp manö aij g+sön n+bö hagnabin. *

⁹ N+pis n+hi i+an gau kalöp ñ+magö adö lem
ud Ijip n+bö daunö u

pen manö hag adö añ+ lem hagnö u n+ñageila u
me,
yad kalöp arö g+inö.

An+bu u, manö an+bu rö,
kalöp kauyan hagagnabin.

¹⁰ Yad B+ Kub kalöp hagabin,
hainö yad Isrel n+bi b+ gau

kalöp manö hain n+bö hagem manö hag adö añ+
lem,

lo yad u gasi m+idmagö an kale dan li ñ+nö,
n+ñ aij göm gasi n+ñöl g+ m+ideinaböl.

An+bu u, yad God kale m+ideinabin;
kale n+bi b+ yad m+ideinaböl.

¹¹ Ñ+in an+bu, n+bi b+ yad gau,
n+mdamam n+bi b+ r+imnap kalöp,

‘B+ Kub n+pe God u n+ñ udmim,’ a göm, ha-
gagnaböl.

N+hön g+in+g: n+bi b+ pro abe, n+bi b+ kub abe,

* 8:6: Hib 7:22 * 8:8: Jer 31:31-34

kale magörjhalö yip niñnaböl.

12 Nan si nan naj gipal gau,
kalip mög niñnem arö ginabin.

Nan si nan naj gipal gau
gasi niñöl gi midem kalip manö kub ha-
gagnabin,” a ga.

13 God nipe manö aij hain niñbö anibi hag löm,
“manö aij gisön niñbö” haga u me, hon niñbun
manö nöd niñbö u miñi ram luö göp rö wög
midagöp a ga; nan luö göp u söl böñ nöp ur ginig
gab.

9

*God nip nan sabe gep bi nöd niñbö gau, meme
sipsip hagape u udöm, God nip sabe gi ñila*

1 God manö aij nöd haga adö u hain göm, God
nip sabe ginig geila u, yiharinj sabe göl rö laga;
kñiñ aij göl gi nöp sabe gimidal. God nipe hagö,
sel ram ap gi löm am nip sabe gila. * 2 Sel ram
anibu, ram raul migan mihöp geila. Ram magö
raul migan ap gi löm, Ram Raul Migan U† u a gila.
Raul migan anibu hapö mitañ lauep nan ap löm,
abañ bad ap löm, God nip sabe gi ñeb bred u pör
pör dam abañ adö anibu limidal.

3 Pen ram magö raul migan ap, watij kub yabi†
u pi† gila. Raul migan anibu, Ram Raul Migan
U† Ke Yabi† u a gila. * 4 Raul migan anibu,
mab abañ bad ap gi löm, kabö gol ud pak go†
bad löm magörjhalö har† göl, nan hañinj aij auöp
u adö anibu laumidal. Kes kabö gol udöm gila

* 9:1: Eks 26:1-30; 25:23-40 * 9:3: Eks 26:31-33

kub ap, God Manö Aij Kes Magö a gïmïdal u, u rö nöp mïdeia. Kes mïgan anïb yaŋ, God lo manö kalï kïñ rïka kabö mïhau u abe, Eron ilöŋ adiŋ ud ajep marep ga u abe, nan mana rin kabö gol udöm gïla mïgan u rïm leila mïdeia u abe lïlö mïdmïdöp. *

⁵ God mïdöp i a göm, Kes Magö mïdeia adö adö au gïlaŋ, ejol rö mïhau auan bad halö böŋ böŋ geila. Nan si nan naij gïpun gac u, God nïŋöm arö gaŋ a göm, hagape pro pro dap sabe gï ñïmïdal aŋ anïbu. Nan anïb gau manö u, mïñi hag mïlöbö lem kalï kïñ rïknam rö lagöp. *

⁶ Pen nan anïb gau magöŋhalö gïlö mïdö nïŋöl gï, bi God nïp nan sabe gep gau pör pör, sel ram raul mïgan höŋ adö u amöm, God nïp wög u gïmïdal. * ⁷ Pen bi God nïp nan sabe gep yïharïŋ anïb gau, ram raul magö aŋ yaŋ aröl rö laga. Mï aŋi aŋi, God nïp nan sabe gep bi kub yabiï u nöp, sipsip hagape dam nöp, raul mïgan anïbu armïdöp. Nan si nan naij nïpe ke ga gau gac u abe, nïbi bi nïŋ aij gagöm nan si nan naij gïla gau gac u abe God nïŋöm arö gïnïm a göm, hagape u dam raul mïgan anïbu amöm, God nïp sabe gï ñïmïdöp. * ⁸ Ga anïbu, Ana Uï u hanïp yamö nïŋbun, sel ram anïbu ram raul mïgan mïhöp halö mïdmïdöp rö, Ram Raul Mïgan Kamïŋ Aij Uï Ke Yabiï anïbu aröl rö laga. ⁹ Pen gïmïdal anïbu, God hanïp nïbi bi mïñi mïdpun ñïi i gasi nïŋun a göm haga. Pen nan ñïmïdal u abe, kaj meme kaj

* **9:4:** Eks 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Nab 17:8-11; Dud 10:3-5

* **9:5:** Eks 25:18-22 * **9:6:** Nab 18:2-6 * **9:7:** Lep 16:2-34

sipsip nan gau damöm, pak God nîp sabe gîmîdal u abe, nan si nan naij gîlô gac mîdmagö anj kale danj mîdeia u lik gî yuö, God nîbi bî asînj mîdagöp nîpe mîdaiöl rö laga. * ¹⁰ Anîg gîmîdal u, kale yîharînj nan ñîjeb, ñîg ñîjeb, ñîg pakep, nan adö adö gau nöp nînjöm gîmîdal. Lo manö nöd nîbö anîb gau nînjöm nan kîiñ aij gîmîdal anîbu, yîharînj God manö aij gîsön nîbö hagnîg ga manö anîbu abad mîdöl gî, ana rö nînjöm gîpal rö u gîmîdal.

God nîp nan sabe gep bî hain nîbö u, hagape nîpe u ke dam God nîp sabe gî ña

¹¹ Pen Krai geia nan aij hadö aua gau, nîpe ke nan aij gau God Nîp Nan Sabe Gep Bî Kub Yabî mîdöp. Pen ram nîpe au bî anj nîbö hon mîdöm hanîp gî ñab ram anîbu, nîbi bî gî lîlô sel ram nöd nîbö mîdmîdöp rö mîdagöp; God mînönj nabönj i gî lôm, Krai wög gab ram u gî laga. Krai wög gab ram u ram aij unbö ke. ¹² Krai kaj meme kaj kau pi paköm, hagape dam God nîp sabe gîmîdal rö gaga; hagape nîpe u ke yua u nöp God nîp sabe gî ña. Pen bî God nîp nan sabe gep nöd nîbö gau pör pör nöp hagape honj göm sabe gî ñîmîdal rö gaga; hanîp ud God aip jîm ñînjîg, hagape nîpe ke mañ añî yabî dam Ram Raul Mîgan U† Ke Yabî laj ara u me, hon pör pör nöp kamînj mîdaiun rö löp.

¹³ Nîbi bî lo nöd nîbö nînjöm nan kîiñ aij gîblap rö gagöm asînj mîdmîdal nîbi bî gau aulö, bî God nîp nan sabe gep gau, ñînj rîmnap kaj meme ap pak hagape u udöm, nîbi bî anîb gau yuö

---

* **9:9:** Hib 10:1-2

pismas gı paköm kamıñ limıdöp; ñın rımnap kaj kau nıbar ap pak hagape u udöm, anıg gımıdal; ñın rımnap kaj kau neb pi ap mab laulö böñ nöp in bıc rıka bad rımnap udöm, ñıg halö uı maıı göm udöm u rö nöp nıbi bı kalıp gau yuö pismas gı paköm kamıñ limıdöp. * 14 Hagape yıharıñ pismas gı yuö kamıñ limıdöp anıbu nıñun nıñbun, Ana pör pör nöp mıdöp u Krais Bı Uı Ke Yabıl u aip mıdöm, hanıp a göm umö, hagape yua u hanıp gö, nan si nan naij gıpun gac u mıdmagö añ hon dañ mıdöp u fıık gı yuö, nagı ubıñ ap lug paköm umnaböl adö u arö gun, God pör kamıñ mıdöp u nıp nöp wög gı ñun. *

Krais hagape nıpe yua rö, hanıp God aip ud jım ñöl la

15 Krais God manö aij gısön nıbö dapöm bı an nıbö mıdöp u, God nıbi bı yad udnam a göm hag la gau, kalıp nan aij ñınabin a ga nan gau udnaböl a göm göp. Krais uma u me, nıbi bı Mosıs lo manö ña u rıb juöm, nan si nan naij gıpal gau gac anıbu fıık gı yunım rö löp.

16-17 Nıbi bı rımnap manö klö hagöm hagpal, “Yad umnö, nan yad gau hagpin rö nıme lımim,” a gılö, manö anıbu nıñöm, yıharıñ nöp mıdlö mıdlö, böñ nöp umlö nöp, hagpal rö nıme lıbal. Kale kamıñ mıdlö nıñöl gı, nan kale nıme lagpal. 18 Anıbu u rö, God manö aij nöd nıbö Isrel nıbi bı kalıp haga u, nan ap dap paklö hagape lugö uma me, manö anıbu pıdöñ ga.

---

* 9:13: Lep 16:15-16; Hib 10:4; Nab 19:9,17-19   * 9:14: 1Pi 1:18-19

19 God Mosıs nı̄p hagö Mosıs lo manö köp kalı̄ kliñ rı̄ka. God manö anı̄bu hagö, Mosıs nı̄ñöm manö anı̄bu magöñhalö nı̄bi bı̄ gau magöñhalö kalı̄p hag ñı̄ naböñ juöm, kaj kau pi pak hagape udöm, kaj meme pak hagape udöm, ñı̄g rı̄mnap halö hoñ göm, nan hisop a gal lö kı̄d u udöm, sipsip uñ u ud adı̄ñ lañ adı̄köm, ñı̄g hagape anı̄bu rauöm, lo manö köp anı̄bu abe, nı̄bi bı̄ apöm mı̄deila gau magöñhalö abe yuö pı̄smas gı̄ pakö haga, * 20 “Hagape yunö köp abe kalöp abe pı̄smas gı̄ pakab anı̄b ı̄, God manö aij u klö hagöm hagöp u, kale anı̄b unbö rö nöp gı̄mim a ga u, hadö nı̄ñbun a gem yuabin,” a ga. 21 Pen hagape rı̄mnap udöm, God sabe gep sel ram u yuö pı̄smas gı̄ paköm, nan nı̄hön God nı̄p nan sabe gı̄nı̄g lı̄la ram anı̄bu mı̄deia gau magöñhalö yuö pı̄smas gı̄ paköm ga. * 22 Lo manö Mosıs kalı̄ kliñ rı̄ka anı̄bu amgö lı̄ nı̄ñun nı̄ñbun, nan nı̄hön God nı̄p nan sabe gı̄nı̄g lı̄la ram anı̄bu mı̄deia gau magöñhalö rö, ke uł aij mı̄dageia; hagape ud yulö pı̄smas gı̄ pakö nöp, uł aij mı̄dmı̄döp. Lo manö Mosıs kalı̄ kliñ rı̄ka anı̄bu amgö lı̄ nı̄ñun nı̄ñbun, nı̄bi bı̄ nan si nan naj gı̄lö, nan ap dap paklö hagape lugö me, gac anı̄bu lı̄k gı̄ yumı̄döp. *

Krais hanı̄p a göm umöm, gac hanı̄p lı̄k gı̄ yuöp

23 Nan anı̄b gau, nan ram mı̄nöñ kumi kabö adö lañ au mı̄döp gau ana rö nı̄ñöm gı̄pal rö nöp mı̄dmı̄döp. Pen nan ana rö mı̄dmı̄döp gau, sipsip ap hagape lugö me, gac anı̄bu lı̄k gı̄ yua u me, nan yabił u ram mı̄nöñ kumi kabö adö lañ au mı̄döp

* 9:19: Eks 24:6-8   * 9:21: Lep 8:15,19   * 9:22: Lep 17:11

u, nan yïharïŋ anïb rō wasō, nan aij ke yabił sabe gï ñeb. * 24 Sel ram nōd nïbō Isrel nïbi bï gï lōm God nïp sabe gï ñïmïdal u, nan ram mïnōŋ kumi kabō adō laŋ au mïdōp gau ana rō nïŋōm gïpal rō nōp mïdeia. Pen Kraïis ram mïgan raul anïbu rō araga. Nïpe ram mïnōŋ kumi kabō adō laŋ au aramōm, uri hanïp bï aŋ nïbō rō mïdōm God mïdōp aip mïdōp. 25 Isrel God nïp nan sabe gep bï kub yabił gau, mï añï añï, hagape kale ke wasō, sipsip nan gau pakōm hagape udōm, God nïp sabe gï ñïnïg, Ram Raul Mïgan Uł Ke Yabił raul mïgan u armïdal. Pen Kraïis adō anïbu rō, ñïn iru nōp nïp ke sabe gï ñïnïg ram mïnōŋ kumi kabō adō laŋ au araga. 26 Kale gïmïdal rō, Kraïis abe unbō rō gïbōp u, God hadame dagol gau mïnōŋ nabōŋ i gï la ñïn u rïkōm, mïd damōm mïdpun ñïn i, Kraïis pōr pōr mï añï añï hanïp a gōm, ilōn kub udōm umbōp. Pen uri ñïn hain nïbō mïdpun i, nan si nan naij gac u, nïbi bï nōd mïdmïdal gau gïla, nïbi bï uri mïdpun gau gïpun, nïbi bï hainō mïdeinabōl gau gïnabōl, nan si nan naij gac u magōŋhalō, mañ añï yabił nïbi bï magōŋhalō a gōm ram mïnōŋ ił i apōm uma. *

27 Nïbi bï gau magōŋhalō mañ añï yabił umōm, hainō manō kub u nïŋnabōl rō, 28 Kraïis nïpe mañ añï nōp nïbi bï nan si nan naij gac kale magōŋhalō ðik gï yunïg uma. Nïpe bï añï nōp; kale nïbi bï iru yabił. Kraïis kauyaŋ aunab. Pen kauyaŋ ado gï aunab ñïn u, nïbi bï nan si nan naij gïpal gau kalïp kauyaŋ nan sabe gï ñïnam a gōm auagnab; nïpe anïg hadō bōŋ nōp ga. Pen nïbi bï nïp aij

* 9:23: Hib 8:5; 10:1 * 9:26: Hib 10:10

gö n+ñöl g+ abad m+dpal gau kal+p böñ nöp udöm
nan aij ñ+nabin a ga u ñ+n+g aunab.

10

*Sabe gep nöd n+bö u, nan si nan naj gac u t+k g+
yuagnab*

¹ Mosıs lo manö kal+ k+ñ r+ka rö n+ñöm, sipsip
nan gau pak sabe g+pal u, y+har+ñ hainö gau g+n+g
gab u ana ral n+ñöm g+pal rö g+pal. G+pal an+bu,
m+ añ+ añ+ pör g+pal. An+bu u, n+bi b+ God n+p
aun+g gaböl gau, nan sabe gep lo gau hain göm,
God n+bi b+ as+ñ m+dagöp n+pe m+döl rö lagöp.

² Sipsip nan gau pak God n+p sabe g+ ñ+lö, God
nan si nan naj gac kale u böñ nöp t+k g+ yuböp
u, gas+ iru n+ñöm, kauyan gun kauyan gun a göm
gagblap; mañ añ+ ap nöp göm arö g+blap. ³⁻⁴ Kaj
kau n+bar hagape u abe, kaj meme hagape u abe,
nan si nan naj g+pal gac u t+k g+ yun+m rö lagöp
u me, m+ añ+ añ+ pör nöp nan gau pak God n+p
sabe g+pal u, kale n+bi b+ nan si nan naj gac halö
m+dpal u hau+ göl rö lagöp. *

⁵ An+bu u, Krais m+nöñ naböñ adö i+ i aun+g göm,
n+pe God n+p haga,
“N+bi b+ kale sipsip nan gau pak nöp sabe g+pal u
nöp aij gagöp.

N+bi b+ nan nöp ñeb ap dam nöp ñ+bal u nöp
aij gagöp.

Pen ne y+p b+ hañ roman ap g+ l+ban. *

⁶ Pen kaj kau kaj sipsip nan an+bu gau halö laulö
böñ nöp in b+c r+köp u abe,

* **10:3-4:** Hib 9:13   * **10:5:** Sam 40:6-8

nibi bi nan si nan naji gipal gac u gasi niñöm
sipsip nan gau pak sabe gipal u abe,
u rö nöp ne niñö aij gagöp.

⁷ Pen manö rımnap halö hagem hagnö,
'God, yad mıdpin.

Hadame nöp köp u kali kliñ riköm hagla rö u,
yad aubin u, gasi ne nöp niñmön hagnabön
rö ginabin,'” a ga.

⁸ Krais manö anıb mıhau haga. Manö ap u God
niıp hagöm haga, “Nibi bi kale sipsip nan gau pak
nöp sabe gipal u ne niñö aij gagöp; nibi bi nan
ñeb ap dam nöp ñıbal u abe ne niñö aij gagöp; kaj
kau kaj sipsip nan anıb gau halö laulö böñ nöp in
habık lugöp u abe ne niñö aij gagöp; nibi bi nan
si nan naji gipal gac u gasi niñöm sipsip nan gau
pak sabe gipal u, u rö nöp ne niñö aij gagöp,” a
ga. Mosıs lo manö kali kliñ rikö mıdöp rö nöp
sabe gi ñımidal u pen Krais niñöm, “God niıp aij
gagöp,” a ga. ⁹ Pen Krais manö ap God niıp hagöm
haga, “God, yad mıdpin. Yad aubin u, gasi ne nöp
niñmön hagnabön rö ginabin,” a ga. Anıb u, nibi
bi nan pak God niıp sabe gi ñı mıdeila manö nöd
nıbö u, God niıpe wasö göm, manö aij hain bıbö u
gö pıdöñ gö ara. ¹⁰ Anıb u, Jisas Krais Nap manö
u niñöm, nan si nan naji gıpun gac u lik gi yunıg,
mañ añı yabıtı hañ romanı niıpe ke böñ nöp sabe
gi ña u me, hon nibi bi magöñhalö nan si nan naji
gac u lik gi ke gau yuö nibi bi ut niıpe mıdpun. *

¹¹ Bı God niıp nan sabe gep gau ñın añı añı wög
kale gıpal. Ñın añı añı kale pör pör nan gau pak

---

* **10:10:** Hib 9:12

God nɪp sabe gɪpal. Pen anɪg gɪlō, nɪbi bɪ nan si nan najj gɪpal gac u ɫɪk gɪ yunɪm rō lagöp. *

¹² Pen Krajs nɪbi bɪ nan si nan najj gac u ɫɪk gɪ yunam a göm nɪp ke mañ añɪ ap nöp sabe gɪ ñöm, wög anɪbu gɪ uɔpin a göm, am God ñɪmagö yɪjɪg adö böŋ lau asɪka. ¹³ Krajs God ñɪmagö yɪjɪg adö böŋ lau asɪk mɪdö nɪŋöl gɪ, God nɪpe Krajs nɪp kauaɫ mauaɫ mɪdpal gau ma ara nɪpe mo gau ɫɪnab. *

¹⁴ Krajs nɪpe mañ añɪ nöp uma u, nɪbi bɪ nan si nan najj gac kale ɫɪk gɪ yuöp gau, kale nɪbi bɪ uɫ nɪpe hadö mɪdpal. Pen kale nɪbi bɪ uɫ nɪpe pör nöp mideinaböl. ¹⁵ Ana Uɫ u rō nöp hanɪp manö anɪbu rō hag ñöb. Nɪpe manö hagep bɪ nɪpe ap nɪp gasɪ ñö, God Manö u adɪŋ ap kalɪ kɫiñ rɪköm haga,

¹⁶ “Yad Bɪ Kub hagabin,
hainö yad manö hain nɪbö kalɪp hagem
manö hag adö añɪ lem,
lo yad u gasɪ mɪdmagö aŋ kale daŋ ɫɪ ñɪnö,
nɪŋ aɪj göm gasɪ nɪŋöl gɪ mɪdeinaböl,” a ga. *

¹⁷ Pen manö ap haga,
“Nan si nan najj gɪpal u nɪŋem arö gem,
hainö gasɪ nɪŋöl gɪ mɪdageinabin,” a ga. *

¹⁸ Anɪb u hon nɪŋbun, God nɪpe nɪbi bɪ magöŋhalö nan si nan najj gɪpal gac u hadö nɪŋöm arö göp rō, God nɪp nan sabe gep bɪ gau wög ap mɪdagöp yabɪɫ.

God mɪdöp söl auun

---

* **10:11:** Eks 29:38   * **10:13:** Sam 110:1   * **10:16:** Jer 31:33;
Hib 8:10   * **10:17:** Jer 31:34

19-20 Añ mam bi. Jisas hañ romanj nipe ke hagape nipe ke nöp sabe gi ñöm ilön udöm uma u me, walij kub Ram Raul Migan U† Ke Yabi† pi† gila u pak gi dö gö, adan gisön n†bö adan kamiñ arep ap hon böñ nöp hi†ka. *

21 Krajs nipe hon God i† nipe midpun gau, bi ram nap n†bö rö midöm, God Nip Nan Sabe Gep Bi Kub Yabi† hon u midöp. 22 Anib u me, Krajs nan si nan naj gipun gac u hadö lik gi yuö, gasi magö hon mid aij göp niñöm hon ñig pak aij gipun rö u† nöp midun, God manö aij u niñ ud pidöñ gun, gasi a†i nöp niñun, God midöp au söl arun. * 23 God pör nöp hagöp rö nöp ginab u me, God hanip dam ram minöñ kumi kabö adö lañ au ud arnab a göp manö niñö anibu niñ ud pidöñ gun gasi halö abad midaiun. God hainö anig ginab manö u n†bi bi gau hag ñibun rö, hon ke gasi a†i anibu nöp niñ ud pidöñ göl gi midaiun. 24 Pen añ mam bi rimnap kalip midmagö lun gi aij ginö, kale pen n†bi bi rimnap kalip midmagö löm gi aij gilö, añ mam gau pen pen ud aij gun, gi ñun, pen pen midmagö lun, gi aij gun. Gasi u nöp niñöl gi midaiun. 25 N†bi bi rimnap God Manö niñun a göm apöm magum gimidal u pen hainö arö gipal rö, gagun. Bi Kub ado gi apöm manö kub hagnab ñin u söl midöp a gun, ap magum gun, manö aij niñbun u, pen pen hag ñöl gun, jim ñöl midaiun. *

Krajs nip arö ginabun u, böñ nöp ap lug pakun rö löp

---

* **10:19-20:** Mad 27:51; Hib 4:16   * **10:22:** Lep 8:30; Esi 36:25;
 Ep 5:26   * **10:25:** Hib 3:13

26 Krais manö aij manö yuö u haglö n+ŋ aij gun, pen ado g+ nan si nan naij adö u kauyaŋ göl g+ m+dnabun u, nan ap God n+p sabe g+ ñ+no gac hon u ð+k g+ yun+m rö lagöp. * 27 Adö an+bu, adan hon ap m+ dageinab. God n+p p+ñ+ŋ gun, manö kub u abe, mab m+taŋ kub God kołmał n+pe gau kal+p in hij g+ lugn+g gab u abe abad m+deinabun. * 28 Mo+s lo manö kal+ kliñ r+ka u, n+bi b+ n+ŋlö, nan y+har+ŋ rö lö, r+ b r+keila u, n+bi b+ m+hau aka m+hau n+gaŋ amgö n+ŋlö, manö kub g+m+dal ñ+n u, kal+p mög n+ŋn+m rö lagö, b+ manö ud as+kep gau manö an+bu n+ŋ aij göm haglö böŋ nöp al pak l+m+dal. * 29 An+b u, n+bi b+ God Ñ+ n+pe u nöp ałeb ałeb ñ+naböl u, God n+bi b+ manö kub hagnab ñ+n u kal+p manö kub hagöm, kal+p pen ilön naij ñ+n+g gab. God Ñ+ n+pe n+p ałeb ałeb ñ+naböl an+bu, Krais hagape n+pe ke han+p God aip ud j+m ñöl l+nam a göm yua u, kal+p nan y+har+ŋ rö lö, an+g g+naböl. Pen God Ana kal+p mög n+ŋöb u, n+p u rö nöp ałeb ałeb ñ+naböl. * 30 Hon n+ŋbun God B+ Kub n+pe haga, “N+bi b+ nan si nan naij g+p+al gau, yad añ+ kal+p pen g+ naij g+nabin,” a ga. Pen manö ap haga, “B+ Kub n+pe ke n+bi b+ n+pe gau kal+p manö kub hagnab,” a ga. * 31 Pen God B+ Kub pör pör m+döp u, n+bi b+ gau kal+p manö kub hagnab u n+ŋlö an+n+ŋ gö p+ñ+ŋ g+naböl.

God Manö hagöp rö nöp g+no arn+m

32 Pen nöd g+m+dim u hauł gagmim. Krais mailö aij kalöp pak ñö manö aij n+pe u n+ŋ udpe, n+bi

* 10:26: Hib 6:4-8   * 10:27: Ais 26:11   * 10:28: Dud 17:6;
19:15   * 10:29: Eks 24:8   * 10:30: Dud 32:25-36

bi rımnap kalöp marö kub ñıla u pen nıp arö gagpe. ³³ Ñın rımnap kalöp manö naj hagöm, gı naj gımıdal u pen gası anıbu nııagmim, Krais nıbi bi mıgan rımnap kalıp gı naj geila anıb gau adö armıdim. ³⁴ Nıbi bi Krais manö aij u nıı udlö, nagi lıla gau, mög nıııııdim. Bi kub ram mııııı kale abadpal gau apöm nan kale magöııhalö ud gau nıbö gau nıbö pııı gı ud arlö, gası iru nııagmim, aij gö nııöl gı, kale nan pııı gı ud aragep, nan aij yabıı pör pör nöp mıdnab u gası nııöl gı nöp mıdmıdim. * ³⁵ Anıb u, hain hain gagmim; kłö gımim gası halö mıdeinabim u, God kalöp pen nan aij yabıı ñınab. ³⁶ Krais manö aij nıı udpim u arö gagmim. God Manö hagöp rö nöp gıpe arö me, God Manö hagöp rö nöp kalöp nan aij anıbu ñınab. ³⁷ God Manö u nıııun nııııun, manö ap kalı klııı rıııöm hagla, “Magö ulep nöp ap mıdöp

Bi aunıg gab u aunab. *

³⁸ Pen nıbi bi kamıı aij yad gau,
yıp nıı udöm kamıı mıdeinaböl.
Pen nıbi bi rımnap yıp arö gıııaböl u,
yıp aij gagnab,” a gıla.

³⁹ Pen hon nıbi bi God nıp arö göm ap lug pakn-aböl rımnap mıdagpun; nıbi bi nıp nıı udöm, pör pör nöp kamıı mıdeinaböl gau mıdpun.

11

Nıı udep magö u

* **10:34:** Mad 6:20; 19:29   * **10:37:** Hab 2:3-4

¹ Nibi bi God Manö hagöp u manö niñö hagöp a göm, God n+p niñ udpal gau, God Manö hainö kalöp gi aij ginabin a göp u, kale gasi mihöp wasö, God Manö hagöp rö nöp niñ ud pidöñ gipal. Nibi bi God Manö hagöp u manö niñö hagöp a göm, God n+p niñ udpal gau, God Manö nan anib gau anig göl anig göl midöp a göp u, kale nan anib gau amgö niñagpal u pen kale gasi mihöp wasö, God Manö hagöp rö nöp niñ ud pidöñ gipal. * ² Nibi bi rimnap hadame nöp gau, miñi nöp kali kliñ rikajin rö gila rö, God n+p aij ga.

³ God n+p niñ udun, God Manö hagöp u manö niñö hagöp a gipun u me, nan kumi kabö adö lanjabe, nan minöñ naböñ il i abe, God nan ap udöm gi laga, God manö u nöp hagö la u, niñbun. *

Ebol, Inok, Noa God n+p niñ udla

⁴ Hadame nöp bi ne Ebol God n+p niñ udöm, God manö hagöp u manö niñö hagöp a ga u me, nan dapöm God n+p pak sabe gi ñö, God niñö aij ga. Pen nimam Ken nan dapöm sabe gi ña u, God niñö aij gaga.

Ebol nipe God n+p niñ udöm, God manö hagöp u manö niñö hagöp a ga u me, God n+p pen bi kamij aij yad a göm, nan sabe gi ña u niñöm, yip aij göp a ga. Ebol umöm arö, miñi aip midagpun u pen, nipe God n+p niñ uda aiud anibu, hanip nibi bi rimnap gasi ñöl gi nöp midöp. *

⁵ Pen Inok nipe u rö nöp God n+p niñ udöm, God manö hagöp u manö niñö hagöp a göm, God n+p niñ ud mid damöm umaga. God n+p niñ udöm,

* **11:1:** 2Ko 5:7   * **11:3:** Jen 1:1; Sam 33:6; Jon 1:3   * **11:4:** Jen 4:3-10

God manö hagöp u manö niñö hagöp a ga u me, God nîp pen bî kamîñ aij yad a göm, kamîñ nöp ud ara. Nîbi bî nîp ulhai ulhai niñ wasö gîla; God nîpe ke nîp dam ram mîñnönj kumi kabö adö lañ au ud ara. * ⁶ Nîbi bî God nîp niñ udöm, God Manö hagöp u manö niñö hagöp a gîñaböl gau nöp, God niñö aij gîñab. Nîhön gîñg: nîpe kamîñ mîdöp rö, nîp sabe gîno, hanîp manö hagöp rö gîñab a gîpal nîbi bî gau nöp ud aij gîñab.

⁷ Pen Noa nîpe u rö nöp God nîp niñ udöm, God manö hagöp u manö niñö hagöp a göm, God hagöp rö nöp gîñab a göm, haga rö nöp ga. God Noa nîp möñ kub paknab a gö, Noa amgö niñaga u pen God nîp niñ uda rö, manö niñö hagöp a göm, ñîg magîb kub u gî la. Ñîg magîb kub anîbu gî löm, nîbi nîpe ñî pai nîpe gau magöñhalö raul mîgan anîbu arlö, möñ kub yabî u ala pen kamîñ mîdeila. Pen God möñ kub paknab a gö, amgö niñaga ñîñ u, God manö hagöp u manö niñö hagöp a göm gö arö ñîg magîb gî la u me, God nîp bî kamîñ aij yad a ga. Nîpe kamîñ arö niñöl gî, nîbi bî manö nîpe rîb jula gau nîbi bî nan si nan naij nöp göl gî mîdeila u waiö mîdöp.
*

⁸ Bac ilañ Ebrahim u rö nöp God nîp niñ udöm, God manö hagöp u manö niñö hagöp a göm, haga rö nöp ga. Nap ram mîñnönj u mîdö niñöl gî God haga, “Ñî pai ne yag daunabön yag daulö arnab gau, kalöp ram mîñnönj kub ap böñ nöp hagnabin u me, ammön anîb gau mîdaimön,” a ga. God anîg hagö, Ebrahim ram mîñnönj anîbu mîdöp gau

* **11:5:** Jen 5:21-24   * **11:7:** Jen 6:13-22; 7:1

a göm niḡaga; God yip abad mideinab a göm, haḡowaḡo ara. * 9 Pen God ram m+nöḡ niḡ hag la am mideia ram m+nöḡ an+bu ram m+nöḡ niḡe wasö, niḡi bi riḡnap ram m+nöḡ kale. Niḡe bi m+ḡo gau niḡo rö mideia. Niḡe an+g göḡ m+döm, sel ram nöḡ göm han ajöm, niḡ niḡe Aisak niḡ yag daua. Yag dauö kub göm, nap ga rö nöḡ sel ram nöḡ han ajeia. Aisak niḡ niḡe Jekop niḡ yag dauö kub göm, u rö nöḡ sel ram nöḡ han ajeia. Pen God ram m+nöḡ niḡ hag löm Ebrahim niḡ haga u, niḡ niḡe Aisak Jekop kal+ḡ u rö nöḡ hag la. * 10 Pen Ebrahim God ram m+nöḡ klö aij pör mideinab a göm gi la u, am mideinabin a gi gasi niḡöl gi mideia.

11 Ebrahim bi m+ḡep löm, niḡbin Sara niḡi wasöke m+ḡep yabiḡ löm, m+dailö. Pen Ebrahim God niḡ niḡ udöm, God manö hagöp u manö niḡö hagöp a göm, hagöp rö nöḡ hal+ḡ giḡnab a göm, niḡ Aisak niḡ yag daulö. * 12 Ebrahim bi hadö umöb rö mideia u pen niḡ niḡe an+bu riḡkö, riḡ dam dap+ḡ giḡlö, hon niḡi bi iru niḡbanö yabiḡ, gap+ḡ kumi kabö laḡ au iru niḡbanö yabiḡ m+döp rö, kabö kuḡup airan niḡg goḡ au iru niḡbanö yabiḡ m+döp rö, wö ral niḡagpal rö u, m+dpun. *

13 Bi hadame nöḡ hagabin an+ḡ gau, God niḡ niḡ udöm, God manö hagöp u manö niḡö hagöp a göm, hagöp rö nöḡ han+ḡ giḡnab a göm, umla. God kal+ḡ niḡhön niḡhön hagö, hagöp rö nöḡ han+ḡ giḡnab a göm, niḡ niḡ ud mideila u pen God haga an+bu gö niḡöm umagla. God kal+ḡ niḡhön niḡhön

* 11:8: Jen 12:1-5 * 11:9: Jen 35:12 * 11:11: Jen 18:11-14; 21:2; Ro 4:19 * 11:12: Jen 15:5; 22:17

haga u, amgö n̄n̄agöm, m̄lō gau n̄bō rō gas̄i kale nöp n̄n̄öm, hainö God nan aij han̄p n̄n̄ab a ga u han̄p n̄n̄ab, a göm, aij gö n̄n̄öl ḡi m̄döm umla. M̄n̄ön̄ nabön̄ adö iŋ i m̄döm hagm̄dal, “Hon n̄bi b̄i ke gau n̄bō ȳhar̄n̄ apun m̄n̄ön̄ nabön̄ adö iŋ i m̄dpun,” a ḡim̄dal. * ¹⁴ N̄bi b̄i manö an̄ibu rō hagpal gau, ram m̄n̄ön̄ hon ȳj̄g göl ap m̄döp u a ḡi gas̄i u n̄n̄öm, an̄g hagpal. ¹⁵ Ram m̄n̄ön̄ kale arö göm aula u gas̄i arö, ado ḡi arblap pen ado ḡi aragla. ¹⁶ Pen gas̄i kub kale ara God ram m̄n̄ön̄ aij kumi kabö adö laŋ au. God n̄ipe pen kal̄p ram m̄n̄ön̄ ap ḡi l̄i aij ga u me, kale God n̄p God hon a ḡipal u, n̄ipe n̄n̄ö nable gagöp.

¹⁷⁻¹⁹ Pen God, Ebrahim hagnabin rō ḡinab aka göm, n̄p haga, “N̄i ne Aisak, ‘R̄ikö r̄iklō r̄ik dam dap̄l ḡilō iru m̄deinaböl,’ a ḡinö n̄i u nöp, n̄p dam al pak l̄imön, ȳp sabe ḡi n̄mön,” a ga. Hagö, Ebrahim God n̄p n̄n̄ udöm, God manö hagöp u manö n̄n̄ö hagöp a göm, ȳp hagöp rō nöp ḡinab a göm haga, “N̄i yad an̄ibu r̄ikö r̄iklō r̄ik dam dap̄l ḡilō iru m̄deinaböl a ga manö u arö gagnab; n̄i yad añi yab̄i u al pak l̄inö, n̄ipe gö kauyan̄ uraknab,” a göm, n̄i n̄ipe Aisak n̄p dam b̄id adö u naḡi ad̄ik löm, ru udöm b̄ig l̄in̄ig gö, God haga, an̄g gagmön a ga. An̄b u, n̄i n̄ipe Aisak n̄p hadö böŋ nöp uma rō la u pen n̄p kam̄n̄ udöm dam ado ḡi ara. *

²⁰ Aisak pen kub göm n̄i m̄thau yag daua. N̄i ap hib n̄ipe u Jekop; n̄i ap hib n̄ipe u Iso. Pen nap Aisak u rō nöp God n̄p n̄n̄ udöm, God manö

---

* **11:13:** Jen 23:4; 1Kr 29:15; Sam 39:12; 1Pi 2:11   * **11:17-19:** Jen 21:12; 22:1-14; Ro 4:17

hagöp u manö niņö hagöp a göm, bî mîlep yabił löm, God hagöp rö nöp gî nab a göm, ñî nîpe mîhau kalîp nan aij hainö gî nab manö u rîmnap nöd hag ña. Umö, hainö haga rö nöp ga. *

²¹ Pen ñî nîpe Jekop u rö nöp God nîp niņ udöm, God manö hagöp u manö niņö hagöp a göm, hagöp rö nöp gî nab a göm, bî mîlep yabił löm söl umniğ ga ñî nî u, ilöŋ adîņ ud ajep nîpe u udöm, God hib nîpe hagö adö arö niņöl gî, ñî nîpe Josep ñî rîka mîhau u kalîp hagöm, God kalîp mîhau ud aij göm abad mîd aij gî nîm, a ga. *

²² Pen ñî nîpe Josep u rö nöp God nîp niņ udöm, God manö hagöp u manö niņö hagöp a göm, hagöp rö nöp gî nab a göm, bî mîlep yabił löm söl umniğ ga ñî nî u, Isrel nîbi bî nîpe gau kalîp haga, “Hainö ram mî nöŋ Ijip i arö gî mim, ado gî ram mî nöŋ Kenan arnabim. Ñî nî anîbu, le yad gau halö dammim anîg anîg gî mim,” a ga. Hagöm umö, hainö kalîp haga rö nöp gî la. *

Mosis nîp yag dapil pi gî lö

²³ Mosis nîme nap ber u rö nöp God nîp niņ udmil, God manö hagöp u manö niņö hagöp a gî mil, hagöp rö nöp gî nab a gî mil, ñî Mosis nîp yag daumil, kî ñî aij mî deia u niņmil, rakî nî mîhau niğañ pi gî lö mî deia. Ijip Kîņ Pero nîp pi ñîņ gî lö. * ²⁴ Mosis kub göm, nîpe u rö nöp God nîp niņ udöm, God manö hagöp u manö niņö hagöp a göm, hagöp rö nöp gî nab a göm haga, “Yîp Pero pai nîpe ñî nîpe hagagöl. ²⁵⁻²⁶ Mî nöŋ naböŋ adö ił

* **11:20:** Jen 27:27-29,39-40

* **11:21:** Jen 47:31–48:20

* **11:22:** Jen 50:24-25; Eks 13:19

* **11:23:** Eks 1:22; 2:2

i nan si nan naj göl gi m+dnö, y+ip aij gagnab; pör pör m+deinam a gem, Mesaia n+ip n+ñ udnö, y+ip hag junaböl u aij; pen Ijip n+ibi b+ arep auep nan aij aij kale gau y+ip aij gagöp a ga. Yad n+ibi b+ God lau adö m+dlö, kal+ip gi naj g+pal gau aip magum gem m+deinam,” a ga.

²⁷ Pen Mos+is n+ipe God amgö n+ñagep u n+ip n+ñ udöm, waiö n+ñn+m rö lö, Kiñ Pero n+ip mulu kal n+ñga u p+ñ+ñ gaga. God n+ip n+ñ udöm, God manö hagöp u manö n+ñö hagöp a göm, hagöp rö nöp y+ip abad m+deinab a göm, God haga rö nöp göm, Isrel n+ibi b+ kal+ip u+ gi Ijip arö göm aua. ²⁸ Pen Mos+is n+ipe God n+ip n+ñ udöm, God manö hagöp u manö n+ñö hagöp a göm, hagöp rö nöp han+ip g+ nab a göm, hagö, Isrel n+ibi b+ Pasopa sipsip pi gau paköm, hagape udöm ajöñ it böñ böñ yulö p+smas gi pakö, naböñ adö lañ abe yulö p+smas gi pakö, ejol apöm Ijip n+ibi b+ ñ+ nöd yag daula gau magöñhalö al pak löl gi, Isrel n+ibi b+ ram kale u amöm ñ+ nöd kale gau al pak laga. *

²⁹ Isrel n+ibi b+ God n+ip n+ñ udöm, God manö hagöp u manö n+ñö hagöp a göm, hagöp rö nöp han+ip g+ nab a g+lö, Ijip kai kal+ip r+id+ik g+lö, amöm ñ+g solwara Hagape u r+kn+g g+lö n+ñöl gi, God gö ñ+g an+ibu h+hi gi böñ böñ arö, m+ñöñ m+lep adö u rö amöm, böñ lödañ arla. Pen Ijip kai kal+ip yu gi dam an+ibu aueila, ñ+g apöm kal+ip pa+u gö magöñhalö ñ+g ñ+ñöm um hakla me. *

³⁰ Pen hainö Isrel n+ibi b+ God n+ip n+ñ udöm, God manö hagöp u manö n+ñö hagöp a göm, hagöp rö nöp g+ nab a göm, amöm daun kub Jeriko

* **11:28:** Eks 12:21-30 * **11:29:** Eks 14:21-31

kabö waryö klö u ñin unbö mudun u gıgabö gılö gılö, kabö waryö u böñ nöp lug paka. *

³¹ Bı si udep nıbi Rehap u, God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a göm, nıbi bı nıpe God manö nıpe arö gıla gau aip umaga. Nıhön gınıg: bı Isrel mıhau daun kub Jeriko arlö, kalıp mıhön al pak lınıg gılö, God Rehap hagö, ram mınönj hon nıñ lınıg aubil a göm, ud amdam gö, kamıñ mıdmil ado gı arlö. *

³² Pen nıbi bı God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a gılö, kalıp ke yabıtı ga aiud gau aige göl gem mılöbö hagnam. Bı ne Gidion, Barak, Samson, Jepda, Depid, Samyuel bı gau abe, bı God manö hagep gau abe gıla gıla rö hagnö, manö mılö kub arnab. * ³³ Nıbi bı anıb gau God nıp nıñ udöm, God manö hagöp u manö nıñö hagöp a göm, rımnap nıbi bı ram mınönj ke rımnap kalıp yu gı yula. Kale gı aij gıla rö, God gınabin a ga rö nöp kalıp ga. Rımnap kalıp kain hapeb laiön mıdeila anj u ud yula, God kalıp abad mıdö hauagla. * ³⁴ Pen rımnap mab kub ineia anj u ud yula inaga. Rımnap ru mılö kıd udöm kalıp bıñıg lun a gıla u pen pıñıñ gı arla. Nıbi bı rımnap nıbi bı hain u pen God kalıp abad mıdeia kal klö yabıtı mıdeila. Pen pen göl gı, amöm ami bı ram mınönj ke nıbö gau kalıp yu gı yula. * ³⁵ Nıbi rımnap nugmul bı ñı pai kale gau umeila, God nıp nıñ udöm sabe gılö, nıpe gö kauyanj urakla.

* **11:30:** Jos 6:12-21 * **11:31:** Jos 2:1-21; 6:21-25; Jem 2:25 * **11:32:** Jaj 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sa 16:1-1Ki 2:11; 1Sa 1:1-25:1 * **11:33:** Dan 6:1-2 * **11:34:** Dan 3:23-27

Nibi bi rımnap God nıp nıη udeila rö, kalıp ilön ñıla. God nıp arö gıblap, kalıp hubık yulö kamıη arblap u pen, umno God hanıp gö urakun ram mınöη aij nıpe au pör pör mıd aij gun a göm, God nıp cıg göl gı nöp mıdöm nıp arö gaglö, kalıp rapın gı naj göm ilön mab ñılö ñılö umla.

* ³⁶ Rımnap kalıp hag juöm, ilöη ud rapın pakla.

Rımnap adıköm nagi yula. * ³⁷ Rımnap kabö ju pak lılö umla. Rımnap kalıp so udöm rıb gı dö gı adıη adıη lıla. Rımnap ru mılö kıd udöm, kalıp böη nöp bınıg lıla. Rımnap kalıp pör nöp gı naj göm, yuk gılö gılö uıham yabıt mıdöm, nıbi bi mög gep rö mıdöm, kaj meme sipsip hañ udöm waıtıj rö yımöm gı ajmıdal. *

³⁸ Pen nıbi bi gau nıbi bi aij yabıt; nıbi bi naj gau aη kale au mıdagaıblap. Hon aip mıdep rö lagöp a göm, kalıp gı naj gılö gılö, pıñıg gı am ram mınöη kabö nöp mıdöp aη gau mıdöm, kabö mıgan mınöη mıgan gau han ajmıdal.

³⁹ Nıbi bi hagabin anıb gau, God nıp nıη udöm, God manö hagöp u manö nıηö hagöp a göm, hagöp rö nöp gınab a gılö, God kalıp magörηhalö, gı aij yabıt gımım nıbi bi kamıη aij yad mıdpım, a ga. Pen God kalıp nan aij ñınabin a ga u, nan aij u ñın anıbu udagla. ⁴⁰ Nıhön gınıg: God hanıp nan aij yabıt ñınıg gabin a göm gası nıηa rö, ñın hain añı anıbu nöp, kale nıbi bi gau abe, hon nıbi bi abe hanıp magörηhalö udö, seg am jım ñöl nıbi bi uı nıpe mıdeınabun.

---

* **11:35:** 1Ki 17:17-24; 2Ki 4:25-37 * **11:36:** 1Ki 22:26-27; 2Kr 18:25-26; Jer 20:2; 37:15; 38:6 * **11:37:** 2Kr 24:21

12

¹ Pen nîbi bî iru nöp hagajîn anîb gau hanîp big gîgabö göl gî mîdpal rō, nan gasî kub nîḡbun gau arō gun, nan si nan naij hanîp yîḡîd cîg gînîm rō lōp u arō gun, klō gun adan hanîp hag la u gî dō gî arun. * ² Jisas haga rō, hon God nîp nîḡ udun, God manō hagöp u manō nîḡō hagöp a gun, hainō God manō hagöp u magōḡhalō waiō nöp nîḡ aij gînabun. Jisas nîp mab kros ba laḡ al pak lîḡḡ gîlō, yîp bî naij rō al pak lîlō nable udnabin a göm hagaga. Hainō ram mîḡnōḡ kumi kabö adō lagod au mîñ mîñ yabîḡ gînabin a göm, hanîp nîbi bî a göm umöm, urak am God ñîmagö yîjîg adō böḡ lau asîka. Anîb u, pör pör nöp Jisas nîp nöp gasî nîḡöl gî mîdaiun.

³ Nîbi bî iru nöp Jisas nîp mulu kal nîḡöm gî naij göm gîlō arō, nîpe pîñîḡ gaga u nîḡmim. Jisas ga adō anîbu nîḡmim, anîg unbö rō nöp gîmîm, gasî halō mîdmim, God hagöp rō nöp göl gî mîdaimim. ⁴ Jisas nîpe Seden aip pen pen ga u, bî gau nîp mab ba laḡ al pak lîlō uma. Kale pen, Seden kalöp nan si nan naij gîḡḡ ḡîp gö, anîg gagun a gîmîm, nîp aip pen pen gîpîm u, kalöp al pak lagpal. ⁵ God kalöp ñî pai yad a göm manō aij hagö God Manö u kalî kliñ rîkla u hauḡ gîpîm akanḡ Nîpe haga, “Ñî pai yad gai i!

Bî Kub u kalöp rîmîd uknîg marö ñîḡnab u, gasî kub nîḡagmîm.

Bî Kub kalöp hag gîḡnab u,
hanîp böḡ nöp arō göp a gîmîm,
gasî iru nîḡagmîm.

---

* **12:1:** 1Ko 9:24-25

6 Bî Kub nîbi bî mîdmagö löp gau kalîp rîmîd uknab.

Ñî pai nîpe gau me, kalîp magöñhalö marö ñî nab,” a ga. *

7 Anîb u, uţham mîdeinabim u, gasî iru nîñagmim; God hanîp rîmîd ukab a gîmim gasî halö mîdaimim. Kale nîñbim, nap bî gau ñî pai kale gau magöñhalö rîmîd ukpal. * 8 God nîpe ñî pai nîpe magöñhalö rîmîd uknab. God kalöp rîmîd ukagnab u, kale ñî pai nîpe wasö, ñî pai nap halö mîdagpim u me, kalöp rîmîd ukagnab. 9 Bapi hon mînöñ naböñ adö îl i gau, hanîp rîmîd uklö, aij ukpal u a gun nîñbun. Anîb u rö, Bapi hon kumi kabö adö lañ mîdöp u hanîp rîmîd ukö, aij yabî anîg göp a gun nîñjun kamîñ mîdaiun.

10 Bapi hon mînöñ naböñ adö îl i rîmîd ukpal gau, ñî pai mîdaino pro magö u nöp, gasî kale ke nîñöm hanîp rîmîd ukpal. Pen God hanîp a göm, uţ mîdpin rö nöp mîdeilañ a göm, hanîp rîmîd uköp. 11 God hanîp rîmîd uköp magö u aij gagöp u pen rîmîd ukö, nagî aij adö anîbu nîñjun, agamîj mîdun gî aij göl gî nöp mîdeinabun. *

God nan nîpe gau nöp gasî nîñöl gî mîdaimim

12 Anîb u me, ñî n ma kała gö auöp u, yîharîñ göp a gîmim, urak amîl apîl gîpe klö gî nîm. *

13 Adan yîjîg göl aij aij adö u arbe, rîmnap ma pîg juainîm, klö gîmim ammim gîpe gîpe, kamîñ lî nab. *

* 12:6: Job 5:17; Pro 3:11-12; Rep 3:19

* 12:7: Dud 8:5

* 12:11: Jem 3:17-18 * 12:12: Ais 35:3

* 12:13: Pro 4:26

14 Nibi bi gau aip magöñhalö jim ñöl m+daiun a g+mim m+daimim u pen God nibi bi ut nipe m+daimim. God nibi bi ut nipe gau nöp Bi Kub u n+p n+ñaböl.

15 Kale niñ aij g+mim, God hanip mög niñöm ud aij göp u arö gagmim. Niñ aij g+mim, añ kale gau nibi ap bi ap gasi naj niñöm, nibi bi r+mnap gasi naj an+bu hageinab u, kale pen u rö nöp g+lö g+lö, nibi bi iru nöp kalip asiñ ut g+n+m rö löp. 16 Niñ aij g+mim, añ kale gau nibi bi ap nibi si bi si g+n+m. Kale magöñhalö God nan nipe gau nöp gasi niñöl gi m+daimim. Iso hadame nöp ga rö gagmim. Iso nipe God nan nipe gau gasi niñagöm, kiyo lö, nan ñ+ñ+n a göm, God nap Aisak nan aij ña u, Aisak ñi nipe nöd u Iso n+p ñ+n+g ga u, Iso ñi nöd m+idöm udböp u, pen nan aij an+bu nan y+har+ñ rö lö arö göm, nan magö u nöp uda.

* 17 Pen kale niñbim, nap Aisak nan aij ñi nöd Iso n+p ñ+n+g ga nan aij an+bu, Iso udaga u me, hainö mög gö m+ñöñ göl gi, kauyan udnam a göm, adan udn+m ap m+idagö, mög yab+ñ gö m+ñöñ gi m+deia.
*

God pör kam+ñ midöp u ram m+ñöñ nipe u aubim

18 Isrel nibi bi ram m+ñöñ Sainai Dum m+idöp u amöm dum an+bu il au aulö, mab kub yab+ñ inöm, s+ñön yab+ñ apöm, y+gön kub udöm gö, amgö kale ke niñla. Pen kale ram m+ñöñ an+bu rö auagpim.

* 19 A+ñ magö manö kub u hagöm, manö kumi kabö adö lan n+ñbö ap hagö, nibi bi gau p+ñ+ñ göm

* 12:16: Jen 25:29-34
19:16-20; Dud 4:11-12

* 12:17: Jen 27:30-40

* 12:18: Eks

Mosıs nıþ hagla, “Ake! Manö hagab anıbu rö, manö rımnap hagö nıþagun,” a gıla. * 20 Nıhön gıñıg: God manö nöð hag la u Isrel nıbi bı gau hag ñıñıg göm Mosıs nıþ haga, “Nıbi bı, kaj meme, kaj sipsip nan gau dum anıbi auaiöl, kabö ju böñ nöþ pak lep,” a ga. Manö anıbu nıþlö mıðmagö aröp. * 21 Nan ga anıbu nıþöm piñıþ gıla u, Mosıs u rö nöþ nıþöm haga, “Yad gıl gıl gem piñıþ gabin,” a ga. *

22 Kale pen Sainai Dum anıbu auagpım; kale Saion Dum aubım. Saion Dum aubım u, God pör kamıþ mıðöp u ram mınöñ nıpe u aubım, ram mınöñ Jerusalem kumi kabö adö laþ, ejol iru nıbanö yabıtı ñıñıtı löl gı mıðpal au, ram mınöñ anıbu aubım.

23 Nıbi bı Kraıs manö aıj u nıþ udlö, God kalıþ ñı nöð rö udöm, ñı pai yad a göm, hib kale ram mınöñ nıpe kumi kabö adö laþ au kalı kñıñ rıköþ; kale magum göm mıñ mıñ göl gı mıðpal au, ram mınöñ anıbu ammım, Kraıs nıþ nıþ uðpal kalıþ aıþ jım ñöl mıðpım. Kraıs nıþ nıþ uðpım u me, God nıbi bı gau magöñhalö manö kub hagnab God u aıþ jım ñöl mıðpım. Nıbi bı ram mınöñ ıtı mıðöm, God nıþ nıþ udöm, God Manö hagöp rö göm, nıbi bı kamıþ aıj nıpe mıðöm, umöm ana kale am God aıþ nıbi bı uł nıpe mıðpal gau, kalıþ aıþ jım ñöl mıðpım. 24 Jısas nıpe God manö aıj gısön nıbö dapöm bı anı nıbö mıðöp u, nıþ nöþ aubım. Ken nımam Ebol nıþ al pak lö hagape yua u, manö kub yabıtı uda; pen Jısas hagape nıpe u

* 12:19: Eks 20:18-21; Dud 5:22-27 * 12:20: Eks 19:12-13

* 12:21: Dud 9:19

hanip a göm yua rö, God aip jim ñöl midaiun rö löp.*

Niη aij gimim

²⁵ Anib u, niη aij gimim. Nibi bi Sainai Dum il au midöm, God manö haga u udagla gau, kamiη aröl rö laga rö u, God ram minöη kumi kabö adö laη au nibö manö aij gisön nibö u haga u arö ginabun u, hanip u rö nöp kamiη arun rö lagnab yabił.*

²⁶ Ñin nöd anibu God kalip manö hagö niηöl gi, munmon rö uda. Pen hanip haga, “Hainö unbö rö kauyaη ginö, minöη naböη il i abe, kumi kabö adö laη abe magöηhalö aη aηa ginab,” a ga.* ²⁷ “Kauyaη” a ga anibu niηbun, nan pör midageinab a göm gi la gau magöηhalö ur ginab; nan pör pör mideinab a ga nan gau nöp mideinab. ²⁸ Anib u, hon ram minöη aηa gagep, ram minöη pör pör nöp pidöη midep, ram minöη aij yabił arnabun rö, aij a göl gi midun, God nip niη ud pidöη gun, bi kub kłö halö midöp u gasi niηöl gun, hib nipe hagno adö arnim. ²⁹ God hon mab ke inab rö midöp.*

13

Añ mam rimnap kalip midmagö yabił lun

¹ Krais nibi bi gau aip añ mam rö pen pen midmagö löl gi nöp midaimim. ² Krais nibi bi gau nibö kalöp lau adö auaiöl, kalip ud aij gimim. Nibi bi rimnap, nibi bi gau nibö aulö, nibi bi

* **12:24:** Hib 8:6; Jen 4:10 * **12:25:** Hib 2:1-3; 10:26-29

* **12:26:** Hag 2:6 * **12:29:** Dud 4:24; 9:3

yiharıñ gau nıbö auaböl a göm, hag wıhai udöm, nıbi bı wasö, ejol rımnap kalıp hag wıhai udla. *

³ Krais nıbi bı rımnap nagı mıdaiöl, hon aip nagı mıdpun a gı gası nıñmim kalıp gı aij gımim. Krais nıbi bı rımnap uıham mıdaiöl, hon aip uıham mıdpun a gı gası nıñmim kalıp gı aij gımim.

⁴ Ber mıhau udmil, gı aij gıpil. Kalıp ber mıhau gı naij gagöl. Pen ber mıhau udmil, hainö nıbi si bı si gınabil gau abe, bı praj nıbi praj nıbi si bı si gınaböl gau abe, God kalıp manö kub yabıt hagnab. *

⁵ Nan hon udpun gau pro göp a gımim, uıpö kıtno kıhap gol mani nan gau gası kub u nıñagmim. Nan pro hon mıdöp u mel mıdöp a gımim gası u nıñmim. God haga, “Kalöp arö gagnabin;

kale aip pör pör nöp mıdeinabin,” a ga. *

⁶ Anıb u, gası halö mıdun hagun,

“Bı Kub yıp abad mıdöp rö, pıñıñ gagnabin.

Nıbi bı rımnap yıp gı naij göl rö lagöp,” a gun.

*

⁷ Bı kub kalöp God Manö aij haglö nıñbe u gası nıñöl gı mıdaimim. Kale God nıp nıñ udöm, manö nıpe hagöp rö gılö arö umla u gası nıñöl gı mıdmim, anıg unbö rö nöp göl gı mıdaimim.

* ⁸ Jisas Krais nöd mıdmıdöp rö, uri anıb unbö rö nöp mıdöp; pen uri mıdöp rö, hainö pör pör nöp anıb unbö rö nöp mıdeinab. ⁹ Nıbi bı rımnap kalöp manö pıral ke ke hagaiöl u, udagmim. God

* **13:2:** Ro 12:13; Jen 18:1-8; 19:1-3 * **13:4:** Ep 5:5 * **13:5:**

Dud 31:6,8; Jos 1:5 * **13:6:** Sam 118:6 * **13:7:** 1Ko 4:16

kalöp mög n+ñöm, ud aij göm, abad m+đ aij göp u nöp gas+ n+ñmim, m+đmagö an kale dan p+đdön udmim, gas+ halö m+đaimim. Pen nan ñ+ñeb lo gau gas+ ap n+ñagmim. N+bi b+ nan ñ+ñeb lo gau hain göm m+đ aij gagnaböl. * 10 God n+p nan sabe gep b+ gau, God sabe gep ram u m+đöm, nan pak b+đ adö au God n+p sabe g+pal gau, nan b+đ hon adö m+đöp u ñ+ñöl rö lagöp. 11 God n+p nan sabe gep b+ gau kaj kau kaj meme paköm hagape u dam God n+p nan sabe gep b+ kub yab+ u n+p ñ+lö, n+pe pen n+bi b+ nan si nan naij g+m+dal a göm, God n+p sabe g+n+g, dam Ram Raul M+gan U+ Ke Yab+ u hon göp. N+me u pen dam, m+đpal höñ adö au laulö böñ nöp in hab+k lugöp. *

12 An+b u rö, Jisas n+bi b+ nan si nan naij g+pal gac an+bu hagape yad ke +k g+ yunam a göm, daun kub Jerusalem ajön höñ adö au amöm, ilön kub udöm, hagape lugö uma. * 13 An+b u, n+p hain gun, n+bi b+ y+har+ñ gau g+lö aröp adö u arö gun, höñ adö u arno, n+p hag jula rö han+p u rö nöp hag juöl. * 14 N+hön g+n+g: m+nön nabön adö i+ pör pör m+đaiun ka ap m+đagöp u pen hainö ram m+nön kumi kabö adö lan au amun pör pör m+đaiun a gun abad m+đpun. *

15 An+b u, hon pör pör nöp Jisas B+ Kub hon a gun hib n+pe hagno adö arn+m. An+g g+no, God amgö ilö n+pe nan sabe gep aij rö l+nab. * 16 N+bi b+ r+mnap gau kal+p ud aij gun g+ aij gun, nan hon

* 13:9: Ro 14:17   * 13:11: Lep 16:27   * 13:12: Jon 19:17

* 13:13: Hib 12:2   * 13:14: Hib 11:10,16; 12:22   * 13:15:

Sam 50:14,23

rɪmnap kalɪp nɪme lɪ ñun. Anɪg gɪno, God nɪŋöm nan sabe gep aij rö lö, ñɪñɪ lɪnab. *

17 Bɪ kub kalöp abad mɪdpal gau, manö kale udmim, hagnaböl rö gɪmim. God wög gɪpun u, God nɪŋö aij gɪnɪm a göm gasɪ u nɪŋöl gɪ kalöp pör nöp nɪŋ aij göm abad mɪd aij gɪpal. Anɪb u, kale nan nɪhön gɪmim a gɪnaböl u, u rö nöp gɪmim. Anɪg geinabim u, aij gö nɪŋöl gɪ wög kale gɪnaböl. Pen hagnaböl rö gagnabim u, wög gɪnɪg gɪnaböl u gɪnaböl u pen aij gö nɪŋöl gɪ gagnaböl. Anɪg gɪlö, kalöp abad mɪd aij göl rö lagnab. *

God nɪp sabe gɪpe, nɪpe hanɪp abad mɪdainɪm

18 Pen God nɪp sabe gɪpe, nɪpe hanɪp abad mɪdainɪm. Hon gasɪ mɪhöp wasö, gasɪ añɪ nöp nɪŋun, nan nɪhön gɪnabun, God Manö hagöp rö nöp göl gɪ mɪdaiun a gɪ gasɪ u nöp nɪŋbun. *

19 Yad nan kub ap klö gem kalöp hag nɪŋabin: God nɪp sabe gɪpe, nɪpe gö, mɪdpim u yɪŋɪd nɪnam.

20-21 God manö aij pör pör mɪdep u, Bɪ Kub Hon Jisas hagape nɪpe lugö uma manö aij anɪbu mɪdep nöp mɪdöp. Hagape nɪpe lugö umö God gö nɪpe urak Sipsip Mukep Bɪ Kub Yabɪɪ mɪdöp. God nɪbi bɪ ud aij gö agamɪj mɪd aij gɪnaböl u, kalöp u rö nöp nan aij ñö, nan nɪhön nɪhön God gɪmim a gɪnab u, gɪnabim. Pen Jisas Kraiis mɪdmagö aŋ hon daŋ mɪdöm, God nɪpe hanɪp nɪbi bɪ aigale nɪbi bɪ rö mɪdeinabun a gɪnab u, Jisas Kraiis hanɪp gö anɪb unbö rö nöp lɪnabun. Anɪb u, Jisas Kraiis

---

* **13:16:** Plp 4:18   * **13:17:** 1De 5:12   * **13:18:** Ap 24:16; 2Ko 1:12

hib nipe pör pör nöp hagno adö arnım. Anıb unbö rö aij. *

Manö naböŋ rımnap

²² Pen añ mam bı. Köp ılep kalı kılın rıkpın anıbi, manö hagabin u niŋ aij gımim udmim.

²³ Mam hon Dimodi niŋ nagı lıla u, mıñı höŋ auöp. Söl aueinab u, aip nınabul.

²⁴ Bı kub kale gau abe, God niŋi bı nipe gau abe, kalöp magöŋhalö “Mıdpim?” a gabun. Krais niŋi bı nipe ram mınöŋ İdali niŋbö gau kalöp “Mıdpim?” a gaböl.

²⁵ God kalöp magöŋhalö mög niŋöm ud aij göm abad mıdan.

---

* **13:20-21:** Jer 32:40; Esi 37:26; 1Pi 2:25

Manö Kamɨŋ
The New Testament in the Kobon Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kobon long Niugini

Copyright © 2005 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kobon

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

3850151d-322e-5e07-a069-b89a616a091d